

AMMATILLISEN VANKILAKOULUTUKSEN KÄSIKIRJA

19. MAALISKUUTA 2021

Sisällys

1	Yleistä	4
2	Vankilakoulutuksena järjestettävän ammatillisen koulutuksen sopimusperusteisuuden kehittäminen .	8
2.1	Sopimusperusteisuus.....	8
2.2	Yhtenäinen sopimusmalli eli yhteistyösopimus ja koulutusliite.....	8
2.3	Vankilakohtaiset kehittämistyöryhmät	9
2.4	Opetusresurssien ja opintasuoritusten seuranta	9
2.5	Yhteistyösopimusten käyttöön ottaminen.....	10
3	Yleistä ammatillisesta koulutuksesta.....	11
4	Ammatilliseen koulutukseen valmentava koulutus VALMA.....	12
5	Vankilan työtoiminta osana ammatillista koulutusta.....	14
5.1	Oppimisympäristöjen tunnistaminen.....	14
5.2	Työtoiminnan tunnistaminen	14
5.3	Opinnollistetun työtoiminnan markkinointi vankiopiskelijoille	15
5.4	Opinnollistamisen kehittäminen	15
5.5	Yhteistyö Rikosseuraamuslaitoksen kanssa	15
6	Työpaikalla järjestettävä koulutus.....	17
6.1	Vankilan työtoiminnassa järjestettävä koulutus	17
6.2	Koulutussopimus	17
6.3	Oppisopimus.....	18
7	Koulutusten markkinointi ja niihin hakeutuminen.....	20
7.1	Koulutuksen järjestäjän ja vankilan yhteistyö	20
7.2	Uraohjaus	21
7.3	Ammatillisten koulutusten markkinointi.....	22
7.4	Hakeutuminen ammatillisiin ja muihin vankilassa järjestettäviin koulutuksiin	22
7.5	Ammatillisiin koulutuksiin hakeutuminen.....	23
8	Yhteistyö perusopetuksen, lukion ja vapaan sivistystyön kanssa	25
9	Perustaitojen ja oppimisvalmiuksien testaaminen	26
9.1	Oppimisen, tarkkaavaisuuden ja toimintakyvyn ongelmat vangeilla.....	26
9.2	Testaamisen hyödyt.....	26
9.3	Perustaitojen ja oppimisvalmiuksien testaamisen markkinointi.....	27
9.4	Yhteistyö Rikosseuraamuslaitoksen kanssa	27
9.5	Muuta	27
10	Vankilakoulutuksen verkko-opetus	29
11	Sujuvat siirtymät vankilaopetuksessa.....	30

11.1	Vankeusrangaistukseen tuomittujen sijoittelu ja siirtäminen.....	30
11.2	Opintopolun suunnittelu	31
11.3	Siirtyminen vankilasta toiseen.....	32
11.4	Siirtyminen siviiliopintoihin koevapaudesta, avovankilasta tai vapauttamisyksiköstä sekä rangaistusajan jälkeen	32
12	Opettajien ja vankilahenkilökunnan osaamisen kehittäminen	34
12.1	Osaamisen kehittäminen vankilakoulutuksen toteuttamisessa.....	34
12.2	Osaamisen kehittämisen toteutus.....	34
13	Vankilakoulutuksen markkinointi	35
14	Lomakkeet & Sopimukset.....	36

1 Yleistä

Vankien ammatillisessa koulutuksessa on viime vuosina tapahtunut paljon hyvää ja myönteistä kehitystä, jota myös lainsäätäjät, rikosseuraamustyön ja kasvatusalan työntekijät/asiantuntijat sekä näitä osa-alueita hallinnoivat ministeriöt ja keskusvirastot ovat olleet omilla tahoillaan määrätietoisesti rakentamassa. Tämän päivän vankeinhoidon tavoitteena on erilaisten edellytysten luominen vankeusaikana ja siten erityisesti vankeusajan jälkeisen elämän tukeminen ja oman osallisuuden löytäminen ympäröivässä, alati muuttuvassa yhteiskunnassa. Vankien ammatillisella koulutuksella on tämän tavoitteen saavuttamisessa oma tärkeä, kiistaton paikkansa.

Rikosseuraamustyötä, kuten vankien koulutustakin, suunnitellaan ja toteutetaan kokonaisvaltaisesti ja eri osa-alueiden ja osapuolien yhteistyö nähdään tärkeänä. Keskiössä on henkilö, jonka ympärille rakennetaan palveluista ja asiantuntijoista koostuva yhteistyöverkosto.

Vuonna 2019 käynnistyneen Vankka-hankkeen ympärille on saatu muodostettua varsin mittava asiantuntijaverkosto, jossa on edustus käytännön työntekijöistä vankilakoulutuksen hallinnoijiin. Hankkeessa ovat mukana kaikki ne 15 ammatillisen koulutuksen järjestäjää, joille on myönnetty vankilaopetuksen tehtävä, Rikosseuraamuslaitos ja siihen kuuluvat 26 vankilaa sekä Opetushallitus hankkeen hallinnoijana. Hankkeen tavoitteena on uuden ammatillisen koulutuksen mukaisen vankilaopetuksen valtakunnallisen toimintamallin kehittäminen ja juurruttaminen opetus- ja kulttuuriministeriön, oikeusministeriön ja Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikön valmistelemien linjausten ja periaatteiden mukaisesti, jotka julkaistiin 8.4.2019.

Opetushallituksen asettama ohjausryhmä ohjaa ja seuraa vankilaopetuksena järjestettävän ammatillisen koulutuksen toimintamallin kehittämistä ja käyttöönottoa.

Ohjausryhmään kuuluvat:

- yksikönpäällikkö, opetusneuvos Kati Lounema, Opetushallitus
- opetusneuvos Sanna Penttinen, Opetushallitus
- neuvotteleva virkamies Minna Piispa, oikeusministeriö
- ylitarkastaja Tarja Koskimäki, opetus- ja kulttuuriministeriö
- erityisasiantuntija Seppo Hänninen, Opetushallitus
- erityisasiantuntija Kati Sunimento, Rikosseuraamuslaitos/keskushallintoyksikkö
- kehityspäällikkö Mikko Hytönen, Rikosseuraamuslaitos, Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen aluekeskus. Syyskuusta 2020 alkaen Mikko Hytösen tilalla kehityspäällikkö Maaret Lundahl, Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen aluekeskus
- kehityspäällikkö Vesa Kervinen, Rikosseuraamuslaitos, Itä- ja Pohjois-Suomen rikosseuraamusalueen aluekeskus
- kehityspäällikkö Pia Ylikomi, Rikosseuraamuslaitos, Länsi-Suomen rikosseuraamusalueen aluekeskus.

Mukana olevat ammatillisten tutkintojen ja koulutuksen järjestäjät, joille opetus- ja kulttuuriministeriö on myöntänyt järjestämisluvassa mainitun vankilaopetuksen tehtävän.

- Hyria koulutus Oy
- Itä-Savon koulutuskuntayhtymä (Samiedu)
- Jokilaaksojen koulutuskuntayhtymä (Jedu)
- Jyväskylän Koulutuskuntayhtymä (Gradia)

- Kemi-Tornionlaakson koulutuskuntayhtymä Lappia
- Keski-Uudenmaan koulutuskuntayhtymä (Keuda)
- Koulutuskuntayhtymä Tavastia
- Peimarin koulutuskuntayhtymä (Ammattiopisto Livia)
- Pohjois-Karjalan Koulutuskuntayhtymä (Riveria)
- Satakunnan koulutuskuntayhtymä (Sataedu)
- Savon Koulutuskuntayhtymä (Sakky)
- Turun kaupunki (Turun ammatti-instituutti TAI)
- Vaasan kaupunki (Vamia)
- Ylä-Savon koulutuskuntayhtymä (YSAO)
- SASKY koulutuskuntayhtymä

Vankka-hanke on pyrkinyt löytämään ratkaisuja ammatillisen vankilakoulutuksen erilaisiin haasteisiin. Työryhmät ovat kehittäneet yhteisesti sovittuja toimintatapoja ja käytänteitä vankilakoulutukseen. Näiden työryhmien ja koko hankkeen anti on koottu tähän käsikirjaan. Lähtökohtaisesti on tarkoituksena, että myös ne ammatillisten tutkintojen ja koulutuksen järjestäjät, joiden järjestämisluvassa ei ole vankilaopetuksen tehtävää, noudattavat näitä toimintatapoja ja käytänteitä järjestäessään ammatillista koulutusta vankiloissa. Tämä on tarpeen jo pelkästään opiskelijoiden yhdenvertaisten mahdollisuuksien varmistamiseksi.

Käsikirjan ensisijaisena tarkoituksena on yhdenmukaistaa vankilaopetuksena toteuttavan ammatillisen koulutuksen käytänteitä ja toimintatapoja. Lisäksi tarkoituksena on toimia oppaana muun muassa kouluttajille, opettajille, Rikosseuraamuslaitoksen henkilöstölle sekä henkilöille, jotka aloittavat ohjaustyönsä vankilassa. Käsikirjan tarkoitus on toimia oppaana tarpeellisen tiedon lähteille. Käsikirjan tarpeellisuus on ilmeinen, koska näin laajaa ja monipuolista koostetta vankilakoulutukseen liittyen ei ole aikaisemmin ollut saatavilla. Käsikirjaa tullaan jatkossa päivittämään, ja sen kehittämistyö jatkuu Rikosseuraamuslaitoksen ja oppilaitosten yhteistyönä.

Ammatillisen vankilakoulutuksen käsikirja on tällä hetkellä saatavilla Microsoft Teams -ympäristössä sekä Ammatillisen Vankilakoulutuksen verkkosivuston jäsenille. Näillä julkaisutavoilla varmistetaan päivitetyn, tuoreimman tiedon saanti vankilakoulutuksen nykyisille ja tuleville ammattilaisille.

Osa käsikirjan linkeistä on Vankka-verkoston tietovarantoon (Teams). Nämä tiedostot avautuvat ainoastaan verkostoon hyväksytyille ja rekisteröityneille jäsenille (lomakkeet, taulukot ja sopimus-pohjat).

[Vankilaopetuksen linjaukset](#)

ote linjauksesta:

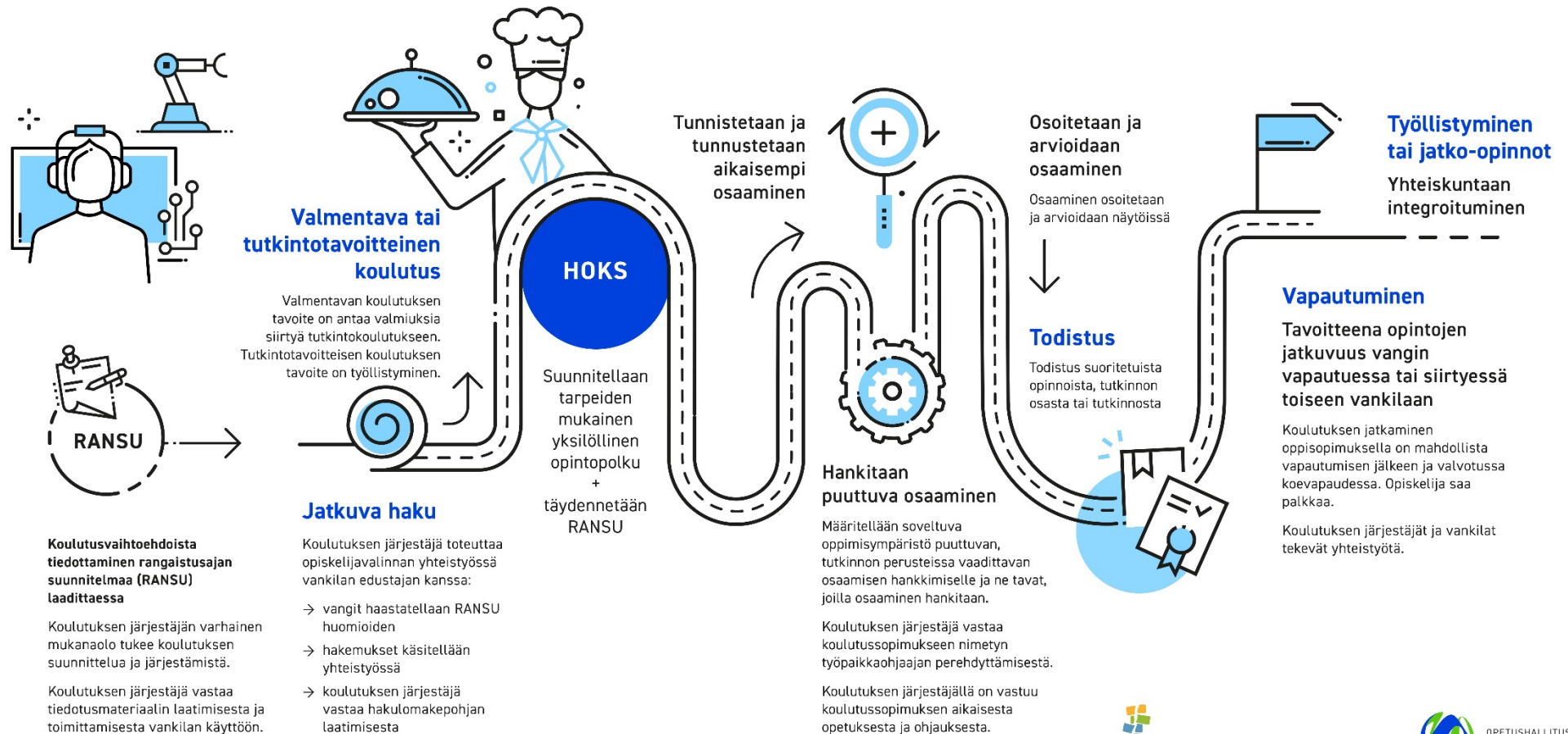
”Vankilaopetuksena järjestettävä ammatillinen koulutus edellyttää koulutusta toteuttavan koulutuksen järjestäjän ja vankilan välistä tiivistä yhteistyötä.”

” Koulutusta toteutetaan ammatillisesta koulutuksesta annetun lain (531/2017) ja Opetushallituksen määräämien tutkintojen perusteiden sekä muiden määräysten ja ohjeiden mukaisesti.”

Seuraavalla sivulla on infograafi-kuvaus ammatillisen osaamisen kehittymisestä

Ammatillisen osaamisen kehittyminen

Ammatillisella koulutuksella tuetaan vangin rangaistusajan suunnitelman tavoitteiden toteuttamista

Ammatillisen koulutuksen tarkoituksena on tukea vangin rangaistusajan suunnitelman (RANSU) tavoitteiden toteuttamista. Kun RANSU:a lähdetään laatimaan, erilaisista koulutusvaihtoehdoista tiedotetaan vankia. Koulutuksen järjestäjän varhainen mukana olo tukee niin koulutuksen suunnittelua kuin järjestämistä. Koulutuksen järjestäjä myös vastaa tiedotusmateriaalin laatimisesta sekä sen toimittamisesta vankilan käyttöön. Koulutusvalinnan taas koulutuksen järjestäjä toteuttaa yhteistyössä vankilan edustajan kanssa. Tällöin vangit haastatellaan RANSU huomioiden, hakemukset käsitellään yhteistyössä ja koulutuksen järjestäjä vastaa hakulomakepohjan laatimisesta.

Koulutus voi olla valmentavaa tai tutkintotavoitteista. Valmentavan koulutuksen tavoitteena on antaa valmiuksia siirtyä tutkintokoulutukseen ja tutkintotavoitteisen koulutuksen tavoitteena taas työllistyminen. Jokaisella vangille laaditaan henkilökohtainen osaamisen kehittämissuunnitelma (HOKS). Siinä suunnitellaan tarpeiden mukainen yksilöllinen opintopolku ja samalla täydennetään RANSUA:a.

Koulutuksen alkuun tunnistetaan ja tunnustetaan jo olemassa oleva osaaminen, jonka jälkeen itse koulutuksella lähdetään hankkimaan puuttuvaa osaamista. Osaamisen hankkimiseksi määritellään soveltua oppimisympäristö puuttuvan, tutkinnon perusteissa vaadittavan osaamisen hankkimisella ja ne tavat, joilla osaaminen hankitaan. Koulutuksen järjestäjän vastuulla on koulutusopimukseen nimetyn työpaikkaohjaajan perehdyttäminen.

Osaaminen osoitetaan ja arvioidaan näytöissä. Niiden myötä saadaan todistus suoritetuista opinnoista, tutkinnon osasta tai tutkinnosta. Mikäli vanki vapautuu tai siirtyy toiseen vankilaan kesken opintojen, tavoitteena on jatkaa opintoja tästä huolimatta. Vangin vapauduttua tai siirryttyä valvottuun koevapauteen koulutuksen jatkaminen on mahdollista oppisopimuksella. Tällöin opiskelija saa palkkaa. Koulutuksen järjestäjät ja vankilat tekevät yhteistyötä. Ammatillisen osaamisen kehittämisen lopullisena tavoitteena on työllistyminen tai jatko-opintoihin hakeutuminen, jotka edesauttavat yhteiskuntaan integroitumisessa.

2 Vankilakoulutuksena järjestettävän ammatillisen koulutuksen sopimusperusteisuuden kehittäminen

- Opetuksen yhtenäinen koulutuksien yhteistyösopimus, yhteistyösopimuksen mallipohja, asiakirjat koulutuksen järjestämiseen ja toteuttamiseen muodostetaan vuoden 2021 aikana.
- koulutusliite, koulutuksessa tarvittavien resurssien hankintaan liittyvät sopimukset ja asiakirjat
- oppilaitoksien järjestämät koulutukset ja tutkintojen suoritusmahdollisuudet eri vankiloissa

2.1 Sopimusperusteisuus

Vankiloiden ja ammatillisen koulutuksen järjestäjien välisen yhteistyön tavoitteena on vastata vankien ja yhteiskunnan koulutustarpeeseen sekä luoda vangeille mahdollisuudet opiskeluun sellaisilla aloilla, joilla tulevaisuuden ennusteet työvoiman tarpeista ovat hyvät. Valmentavien koulutusten (VALMA) tavoitteena on lisätä vankien mahdollisuuksia siirtyä tutkintoon tähtäävään koulutukseen ja työelämään sekä lisätä heidän arjen taitojaan ja hyvinvointiaan. Lisäksi sopimus voi koskea myös muuta ammatillista koulutusta, joka ei ole tutkintoon tai sen osaan johtavaa koulutusta. Tällä koulutuksella tuetaan osaltaan siirtymistä rikoksettomaan elämään.

Yhteistyön tavoitteena on tukea vangin rangaistusajan suunnitelman koulutustavoitteiden toteutumista sekä luoda vapautumisen jälkeisiä koulutuspolkuja. Koulutuksen järjestäjän ja vankilan välistä yhteistyötä kehitetään näiden tavoitteiden saavuttamiseksi ja siitä sovitaan yhteistyösopimuksella. Yhteistyö ja osapuolten väliset vastuut ja velvollisuudet kirjataan yhteistyösopimukseen, jonka toteutumista seurataan ja kehitetään jatkuvasti. Sopimusperusteisuuden luonteeseen kuuluu sitoutuminen pitkäaikaiseen yhteistyöhön. Parhaimmillaan sopimusperusteisuus tuo yhteistyöhön suunnitelmallisuutta ja ennakoitavuutta.

2.2 Yhtenäinen sopimusmalli eli yhteistyösopimus ja koulutusliite

Yhteinen sopimusmalli noudattaa opetus- ja kulttuuriministeriön ja oikeusministeriön antamia linjauksia sekä periaatteita osapuolten yhteiseksi toimintamalliksi. Yhteistä sopimus pohjaa varten on tarkasteltu ja vertailtu nykyisiä toimintaa ohjaavia sopimuksia ja pyritty löytämään niistä parhaita käytänteitä. Yhteisellä sopimus pohjalla varmistetaan yhteisen toimintamallin jalkauttaminen vankiloiden ammatillista koulutusta koskien. Valtakunnallinen yhteistyösopimus pohja päivitetään vuoden 2021 loppupuolella, kun Rikosseuraamuslaitoksen organisaatiomuutokseen liittyvät asiat ovat selvillä.

Tällä hetkellä yhteistyösopimus laaditaan rikosseuraamusalueen ja koulutuksen järjestäjän välillä, mutta koulutustoiminnan laajuuden perusteella on myös mahdollista laatia vankilan ja koulutuksen järjestäjän kahdenvälisiä yhteistyösopimuksia. Yhteistyösopimus on aina sisällöltään samankaltainen. Yhteistyösopimus laaditaan toistaiseksi voimassa olevaksi ja sitä päivitetään osapuolten tarpeiden mukaan tai kehittämisryhmän kokoonpanon muuttuessa.

Yhteistyösopimuksen koulutusliitteessä kuvataan ne vankilat ja niissä järjestettävät koulutukset, joita yhteistyösopimus koskee. Koulutuksen järjestäjä esittää liitteessä tutkinto- ja/tai koulutuskohtaiset tiedot vankilakohtaisesti. Lisäksi koulutuksen järjestäjällä tulee olla mahdollisuus muuttaa koulutustarjontaa sekä järjestämisen resursointia opiskelijoiden määrän ja työelämätarpeen muuttuessa.

Koulutusliitteessä voidaan mainita myös muita tärkeitä koulutukseen liittyviä asioita, kuten koulutuksen toteuttamisajankohdat sekä työpaikalla järjestettävä koulutus tai muut poikkeavat järjestelyt.

Lisäksi on mahdollista laatia sopimusta täydentäviä, vankilakohtaisia sopimusliitteitä, joilla tarkennetaan yhteistyön vastuita ja velvollisuuksia, koska vankilat ovat oppimis- ja toimintaympäristöinä erilaisia. Tarke-
kentavilla liitteillä voidaan määritellä esimerkiksi työ- ja harjoitusmateriaalien kustannusten jakautumista.

2.3 Vankilakohtaiset kehittämistyöryhmät

Vankiloissa toimivat vankilakohtaiset kehittämistyöryhmät, joiden tehtävänä on seurata koulutus-
toimintaa ohjaavien sopimusten toteutumista sekä kehittää yhteistyötä ja koulutuksen järjestäjien edellytyksiä tuottaa ammatillista koulutusta. Rikosseuraamuslaitos ja koulutuksen järjestäjät nimeävät henkilöt näihin ryhmiin, jotka kokoontuvat vähintään kaksi kertaa vuodessa.

Jokainen vankilakoulutuksen järjestäjä on osaltaan velvollinen osallistumaan järjestämislupansa mukaisesti kehittämistyöryhmien toimintaan sekä muuhun yhteistyöhön toisten koulutuksen järjestäjien kanssa. Kehittämistyöryhmät vastaavat vankilakoulutuksen lyhyen ja pitkän aikavälin kehittämisestä ja toiminnan arviointityöstä. Kehittämisryhmät voidaan kutsua koolle koulutuksen järjestäjän toimesta, tai ne voivat olla osana vankiloiden omia kokouksia. Kehittämisryhmien toimikauden tulee olla mainittu yhteistyösopimuksessa, ja sitä tulee esimerkiksi henkilövaihdoiksi takia päivittää tarvittaessa.

2.4 Opetusresurssien ja opintosuoritusten seuranta

Koulutuksen järjestäjät vastaavat opetus- ja ohjaustyön resursoinnista. Resursoinnissa tulee varmistua opetus- ja ohjausresurssien riittävydestä ja siitä, että lain 531/2017 §61 toteutuu jokaisen opiskelijan kohdalla. Kyseisessä momentissa todetaan, että opiskelijalla on oikeus saada eri oppimisympäristöissä sellaista opetusta ja ohjausta, joka mahdollistaa tutkinnon tai koulutuksen perusteiden mukaisten ammattitaitovaatimusten ja osaamistavoitteiden saavuttamisen. Erityisesti tämä tulee huomioida työpaikalla tapahtuvan opiskelun aikana. Opetuksen ja ohjauksen määrä määritellään HOKS-suunnitelmassa yksilöllisesti.

Valtakunnalliseen Koski-tietovarantoon kootaan vankilakoulutuksessa kertyneet opintosuoritus- ja tutkintotiedot tutkinnon osan ja tutkinnon tarkkuudella. Myös opiskeluoikeudet sekä haku- ja valintatiedot tallentuvat Koski-järjestelmään. Palvelun tietovarannosta ja luovutuspalvelusta vastaa Opetushallitus. Tiedot voivat siirtyä koulutuksen järjestäjien opiskelijahallintojärjestelmistä myös automaattisesti, mutta koulutuksen järjestäjä, käytännössä esimerkiksi yksittäinen opettaja, päivittää opiskelijaa koskevat tiedot viiveellä järjestäjän omaan järjestelmään. Tietojen kirjaamisessa tietojärjestelmään tulee arkaluontoisten asioiden suhteen noudattaa henkilötieto- ja tietosuojalain määräyksiä. Henkilö voi halutessaan tarkistaa omat tietonsa ja suoritteensa kirjautumalla Koski-tietovarantojärjestelmään.

Opetusresurssilla tarkoitetaan taloudellista panostusta, jonka koulutuksen järjestäjä varaa kunkin opetusryhmän tai opiskelijan opetukseen ja ohjaukseen. Lähiopetuksella ja -ohjauksella tarkoitetaan tilannetta, jossa opettaja ja opiskelija ovat vuorovaikutuksessa reaaliaikaisesti samassa tilassa tai etänä.

Koulutuksen järjestäjät saavat valtionosuusrahoitusta perus-, suoritus- ja vaikuttavuusrahoituksena. Opetus- ja kulttuuriministeriö myöntää perusrahoituksen tavoitteellisten opiskelijavuosien perusteella. Opiskelijavuosi tarkoittaa opiskelijan osallistumista 365 kalenteripäivän ajan osaamisen hankkimiseen opetuksessa tai työpaikalla oppimalla. Tavoitteellisia opiskelijavuosia painotetaan koulutuksen järjestäjän toteuttaman koulutuksen perusteella laskettavalla profiilikertoimella. Ammatillisen koulutuksen rahoituksen suoritusrahoitus myönnetään suoritettujen tutkintojen ja tutkinnonosien määrän perusteella ja vaikuttavuusrahoitus työelämään tai jatko-opintoihin sijoittumisen ja opiskelijoiden ja työpaikkojen antaman palautteen perusteella. Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (HE 174/2020) mukaan ammatillisen koulutuksen perusrahoituksen suuruus rahoituksesta on 70 prosenttia. Vastaavasti suoritusrahoituksen osuus on 20 prosenttia ja vaikuttavuusrahoituksen osuus 10 prosenttia. Valmentaville koulutuksille on määriteltä oma painokertoimensa. Vankilaopetuksen rahoitusjärjestelmässä on myös vankilaopetuksen painokerroin, jolla kompensoidaan muun muassa suurempaa opintojen keskeytymistä sekä pienempiä opiskelijaryhmiä ja opintosuoritusmääriä. Myös erityiselle tuelle on oma kertoimensa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö julkaisee raportteja, joista käyvät ilmi koulutuksenjärjestäjäkohtaiset toteutuneet opiskelijavuodet myös vankilaopetuksen osalta, mutta koulutuksen opetusresurssit eivät käy niistä ilmi. Vankilakoulutuksen järjestäjät ilmoittavat itse hankkeessa luodussa yhteisessä portaalissa vankilaopetukseen kirjatut tutkintokoulutuksien opetusresurssit ja suoritettut tutkintojen ja tutkinnon osien määrät.

Rikosseuraamuslaitoksen käytössä olevasta Kieku-järjestelmästä saadaan selville vankilan henkilökunnan käyttämän työpanoksen suuruus. Työpaikalla oppiminen tapahtuu useimmiten vankilan työtoimintojen yhteydessä, ja tätä toimintaa ohjaavat työnjohtajat ja ohjaajat, jotka usein on nimetty myös vankiopiskelijoiden työpaikkaohjaajiksi. Lisäksi työpaikkaohjaajat osallistuvat henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman (HOKS) laadintaan koulutus- ja tai oppisopimuksiin liittyen. He ovat myös mukana näyttöjen arvioinnissa ja antavat palautetta opiskelijan osaamisen kehittymisestä.

2.5 Yhteistyösopimusten käyttöön ottaminen

Kaikki vankilaopetuksen järjestämisluvan saaneet ammatillisen koulutuksen järjestäjät (15 järjestäjää) uusivat nykyiset sopimuksensa uuden yhteistyösopimusmallin mukaiseksi vuoden 2022 aikana, kun Rikosseuraamuslaitoksen organisaatiomuutokset ovat astuneet täysimääräisesti voimaan. Tässä yhteydessä kukin järjestäjä nimeää myös kehittämisryhmiin tulevat edustajansa.

LINKIT:

- [koulutusliitteen mallipohja](#) ja [karttapohja](#) (lataa tiedostot samaan kansioon ja katso [opetusvideo](#))
- [tutkintolistaus](#), taulukko, josta voidaan etsiä tutkintoa, tutkinnon osaa, koulutusta tai ammatillista koulutusta järjestävää vankilaa Suomessa

Ote vankilakoulutuksen linjauksesta:

”Vankilaopetuksena järjestettävä ammatillinen koulutus toteutetaan ammatillisen tutkintojen ja koulutuksen järjestäjän ja vankilan yhteistyönä. Yhteistyöhön liittyvistä vastuista ja velvollisuuksista tulee tehdä kirjallinen sopimus.”

3 Yleistä ammatillisesta koulutuksesta

Ammatillisen koulutuksen tavoitteena on kehittää opiskelijan ammatillista osaamista sekä kasvua sivistyneeksi ihmiseksi ja yhteiskunnan jäseneksi. Se kehittää osaltaan työelämää ja vastaa työelämän osaamistarpeisiin, edistää yrittäjyyttä sekä tukee elinikäistä oppimista. Ammatillinen koulutus antaa myös mahdollisuuden jatkaa opintoja korkeakoulussa. Ammatillinen koulutus avaa monia mahdollisuuksia iästä ja taustasta riippumatta. Ammatillisissa perustutkinnoissa hankitaan alalla vaadittavat perustaidot. Ammatti- ja erikoisammattitutkinnot mahdollistavat osaamisen kehittämisen työuran eri vaiheissa. Tutkintojen lisäksi järjestetään valmentavaa koulutusta. (Opetushallitus 2021, <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/amatillinen-koulutus>.)

Vankiloissa järjestetään ammatillista koulutusta ja ammatilliseen koulutukseen valmentavaa koulutusta. Näiden lisäksi vankiloissa voi olla tarjolla lukio-opintoja, vapaan sivistystyön koulutusta tai aikuisten perusopetusta. Nämä voivat tukea myös ammatillisissa opinnoissa menestymistä. Ammatillisen koulutuksen tavoitteena on tuottaa vangeille paremmat edellytykset työmarkkinoille pääsemiseksi. Ammatillisessa koulutuksessa huomioidaan myös työtoiminnoissa hankittava ammattiosaaminen koulutussopimukseen perustuvana koulutuksena. Vankiloiden koulutustarjonta vaihtelee työtoimintojen sekä vankilan ja koulutuksenjärjestäjän sopiman tarjonnan pohjalta.

Ammatillisena koulutuksena voi vankiloissa olla tarjolla perustutkintoja, ammattitutkintoja tai erikoisammattitutkintoja sekä näiden lisäksi valmentavaa koulutusta. Tarjonnassa voi olla myös tutkinnon osia tai perustutkintoon kuuluvien yhteisten tutkinnon osien osa-alueita. Tutkinnon osia ja osien osa-alueita voi olla mahdollista suorittaa myös valmentavassa koulutuksessa. Näiden lisäksi koulutuksenjärjestäjät ovat voineet rakentaa paikallisiin ammattitaitovaatimuksiin perustuvia tutkinnon osia. Näiden tutkinnon osien avulla voidaan antaa lisävalmiuksia tai rakentaa polkua tutkinnon osan suorittamiseksi.

Vankilaopetuksena järjestetään ammatillista koulutusta sekä vankilan sisällä että sen ulkopuolella. Koulutustarjonta vaihtelee sen mukaan, onko kyseessä tutkintavankeus, suljettu vankila vai avovankila. Nämä edellä mainitut tekijät vaikuttavat koulutuksen keston ja toteutusmuotoon. Vankilaopetuksena järjestettävä ammatillinen koulutus on koottuna vankilakoulutussivustolle vankiloiden ja alueiden tarjonnan mukaan. Tarkemmat tiedot kunkin vankilan ja vankilakoulutuksen järjestäjän tarjonnasta löytyy [tästä linkistä](#). Avovankiloissa voi olla mahdollista hakeutua koulutuksenjärjestäjän kaikkiin tarjolla oleviin koulutuksiin liikkumisrajoitusten sallimissa rajoissa.

Ote vankilakoulutuksen linjauksesta:

”Vankilaopetuksena järjestettävää ammatillista koulutusta on sekä vankilan sisällä että sen ulkopuolella opiskelevan vankistatuksella olevan henkilön ammatillinen koulutus.”

” Vankilaopetuksena järjestettävän ammatillisen koulutuksen tavoitteena on tuottaa vapautuvalle vangille nykyistä paremmat edellytykset työmarkkinoille pääsemiseksi.”

4 Ammatilliseen koulutukseen valmentava koulutus VALMA

- opiskeluvalmiuksien vahvistaminen ja yksilöllisen opiskelupolun rakentaminen tarpeiden mukaisesti (HOKS)
- eri ammattialoihin tutustuminen vankilan tarjoamien mahdollisuuksien mukaan
- jatko-opintomahdollisuuksien kartoittaminen ja oman ammattialan löytäminen
- koulutuksen markkinointi
- koulutukseen hakeutuminen, opiskelijavalinta ja opintosuoritusten kirjaaminen, koulutuksen järjestäjän ja vankilan ja yhteistoiminnan kehittäminen

VALMA koulutusmuotona

Vankilaopetuksena järjestettävä VALMA-koulutus pohjautuu valtakunnalliseen ammatilliseen koulutukseen valmentavan koulutuksen perusteisiin (VALMA). Koulutus toteutetaan luvan omaavan ammatillisen koulutuksen järjestäjän toimesta, joka vastaa koulutuksen toteuttamisesta koulutuksen perusteiden mukaisesti. Vankilaopetuksena järjestettävän VALMA-koulutuksen tavoitteena on antaa valmiuksia hakeutua ammatilliseen peruskoulutukseen sekä vahvistaa edellytyksiä suorittaa ammatillinen perustutkinto sekä vähentää vankien syrjäytymistä ja lisätä valmiuksia arjessa selviytymiseen ja rikoksettomaan elämään.

Vanki voi tulla VALMA-koulutukseen matalalla kynnyksellä kokeilemaan opiskelua. Koulutuksen aloittavalle opiskelijalle laaditaan henkilökohtainen osaamisen kehittämissuunnitelma eli HOKS, jossa otetaan huomioon opiskelijan yksilölliset tarpeet ja tavoitteet sekä opiskelun jatkuminen mahdollisesti myös vankeusajan jälkeen. HOKSia päivitetään tarpeen mukaan opiskelijan suunnitelmien muuttuessa ja toteutuessa. Henkilökohtaistamisessa tunnistetaan opiskelijan aiempi osaaminen ja suunnitellaan uuden osaamisen hankkimisen sisällöt sekä tavat. Samalla tunnistetaan opiskelijan mahdollinen erityisen tuen tarve ja suunnitellaan siihen liittyvät toimet. Koulutuksen järjestäjä vastaa osaamisen sekä tuen tarpeen tunnistamisesta, tukitoimien suunnittelusta ja järjestämisestä. Sovitut tukitoimet kirjataan HOKSiin.

VALMA-koulutuksen erilaiset valtakunnalliset sisältöalueet painottuvat vankiloissa eri tavoin yksilöllisten tarpeiden mukaisesti. Esimerkiksi käytännön taitojen tai työtoiminnan osuutta voidaan korostaa, koska monet opiskelijat oppivat parhaiten tekemällä ja se antaa heille onnistumisen kokemuksia. Tavoitteena on, että opiskelija saa VALMA-opintojen kautta konkreettista hyötyä mahdollisimman paljon. Joissain vankiloissa VALMA-koulutuksessa on myös mahdollisuus suorittaa ammatillisten perustutkintojen tutkinnon osia ja osan osia ja siten edesauttaa sujuvaa siirtymistä ammatillisen peruskoulutuksen tutkinnon tai sen osan suorittamiseen. Tarvittavan osaamisen hankkimiseen kuuluu myös tutkintoon johtamatonta koulutusta, kuten henkilösertifikaattien hankkimista ja korttikoulutuksia.

Vankiopiskelijoilla on paljon oppimisvaikeuksia ja muita haasteita opiskelussaan, joten VALMA-koulutus sopii erittäin hyvin myös vangeille, sillä se madaltaa vankien kynnystä siirtyä ammatilliseen tutkintoon. VALMA-koulutuksessa ohjataan opiskelijoita jatko-opiskelumahdollisuuksien kartoituksessa ja ammatinvalintakysymyksissä. Koulutukseen voidaan myös sisällyttää työtoimintaa, joka tunnistetaan osaksi koulutusta, jolloin vankiopiskelija voi suorittaa tutkinnon osan osia.

Vankilassa toteutettavaa VALMA-koulutusta voitaisiin kehittää laajentamalla osaamisen tunnistamista mahdollisimman moneen toimintaan vankilassa. Tällöin vankiopiskelijalla olisi monipuolisemmat mahdollisuudet suorittaa tutkinnon osan osia, jolloin myös kiinnostava koulutusala ja ammatti saattaisivat löytyä.

Ote vankilakoulutuksen linjauksesta:

"Opiskelijan henkilökohtaisessa osaamisen kehittämissuunnitelmassa suunnitellaan yksilöllisesti opiskelijalle sellainen osaamisen hankkiminen, johon hänellä on riittävät valmiudet ja johon hänellä on osaamistarvetta. HOKSin suunnittelussa huomioidaan myös opiskelijan tavoitteet osaamisen hankkimisen jälkeen esimerkiksi työllistämisedellytysten näkökulmasta."

5 Vankilan työtoiminta osana ammatillista koulutusta

- opinnollistamisen vaiheet, oppimisympäristöjen tunnistaminen ja työtoiminnan ympäristön kuvaus
- vankilan työtoiminnan opinnollistaminen ja sen mahdollisuudet

5.1 Oppimisympäristöjen tunnistaminen

Opinnollistamisella tarkoitetaan vankilan työtoiminnassa ja muussa työvaltaisessa ympäristössä tehtävien töiden vertaamista kyseisen alan perustutkinnon tutkinnon perusteisiin ja niissä oleviin ammattitaitovaatimuksiin.

Oppimisympäristön tunnistamisessa perehdytään ensin omaan työtoiminnan kannalta sopiviin voimassa oleviin tutkintoihin. Tämä tarkoittaa tutkintojen osia ja niiden arviointikriteereitä, joihin vertaamalla oppimisympäristö tuodaan näkyväksi ja dokumentoidaan. Usein työtoiminta ei kuitenkaan kata kaikkia tutkinnon osan ammattitaitovaatimuksia, mikä pitää huomioida koulutuksen järjestämisessä ja erityisesti HOKSin laatisemisessa. Oppimisympäristön tunnistustyössä kuvataan oppimis- ja toimintaympäristö fyysisine reunaehtoineen ja ne kirjataan sitä varten laaditulle lomakkeelle.

Lomakkeella voidaan myös kuvata työtoimintaan liittyvää erityisosaamista. On tärkeää, että työympäristöstä oppimisympäristönä tulevat esiin sen vahvuudet ja ominaislaatu. Pitää myös todentaa, miten eri tavoin opiskelijaa tuetaan osaamisen kehityksessä. Lomakkeella on hyvä avata ammattitaitovaatimuskohtaisesti niitä työtehtäviä ja toimintoja, joita tekemällä osaaminen kehittyy. Lomakkeessa kerrotaan myös konkreettisesta työtoiminnan arjesta sekä siitä, millaisissa työtehtävissä vaadittu osaaminen tulee esille. Tavoitteena on luoda tiivis ja napakka kuvaus työtoiminnasta ja tutkinnon perusteiden mukaisista osaamistavoitteista, kun oppimisympäristönä on vankilan työtoiminta. Koulutuksen järjestäjän edustaja, käytännössä kyseisen alan ammatillinen opettaja ja vankilan työtoiminnan henkilöstö ovat parhaita oppimisympäristöjen tunnistamisen asiantuntijoita. Oppimisympäristön tunnistaminen on edellytys hyvälle yhteistyölle koulutuksen järjestäjän kanssa. Tunnistamisen prosessissa toiminnalliset valmiudet ja potentiaalit tulevat molemmin puolin tutuiksi ja luottamus lisääntyy.

5.2 Työtoiminnan tunnistaminen

Vankiloissa järjestetään monenlaista työtoimintaa, jossa voidaan tunnistaa eri tutkintojen ammattitaitovaatimuksiin liittyvän osaamisen kertymistä. Työtoiminnan opinnollistamisessa on mukana vankilan työtoiminnan henkilöstöä sekä oppilaitoksen edustajia, joilla on laaja-alainen näkemys oppilaitoksessa järjestettävistä tutkinnoista.

Oppilaitoksen opettaja perehdyttää vankilan työtoiminnan henkilöstön toimintojen opinnollistamiseen. Mukaan olisi hyvä saada myös muut vankilassa toimivat tahot, jotka järjestävät vangeille ohjattua toimintaa. Niiden toiminnoista saattaisi löytyä myös opinnollistamiseen sopivia tavoitteita. Samalla voidaan kertoa vankilan työtoiminnan henkilöstölle mahdollisuudesta opiskella tutkintoja tai tutkinnon osia, joiden suorittaminen vahvistaa osaamista kyseisen tutkinnon osan suorituksen ohjaamisessa.

Ammatillisiin perustutkintoihin voidaan tehdä paikallisiin ammattitaitovaatimuksiin perustuvia tutkinnon osia, mikä kannattaa myös huomioida. Paikallinen tutkinnon osa sisältää työelämän paikallisten tarpeiden mukaista osaamista, joka soveltuu useamman kuin yhden työpaikan tarpeisiin. Koulutuksen järjestäjä nimeää tutkinnon osan työelämän toimintakokonaisuuden pohjalta ja määrittää sille laajuuden osaamispisteinä. Koulutuksen järjestäjä määrittelee ammattitaitovaatimukset ja osaamisen arvioinnin vastaavasti kuin ammatillisissa tutkinnon osissa.

5.3 Opinnollistetun työtoiminnan markkinointi vankiopiskelijoille

Rikosseuraamuslaitoksen työntekijät mahdollistavat opiskelijoiden valinnan toteutettavaan koulutukseen yhdessä koulutuksen järjestäjän kanssa. Koulutuksen järjestäjä tuottaa ajan tasalla olevat työympäristöjen kuvaukset, joiden pohjalta voidaan ohjata myös yksittäisiä vankeja suorittamaan tutkintoa tai tutkinnon osaa opinnollistetussa työympäristössä. Kun kaikki tutkinnon osan osaamisvaatimukset tulevat työtoiminnassa näytetyiksi, koulutuksen järjestäjä myöntää vankiopiskelijalle todistuksen tutkinnon osan suorittamisesta. Jos tutkinnon osan tavoitteista osa jää toteutumatta, eikä niitä voida vankilaympäristössä suorittaa, vankiopiskelijalle voidaan kirjoittaa valtakunnallinen osallistumistodistus

<https://www.oph.fi/fi/tilastot-ja-julkaisut/julkaisut/todistuksiin-ja-niiden-liitteisiin-merkittavat-tiedot> vrt. Todistus koulutukseen osallistumisesta ja opintosuoritusrekisteri liitteeksi

Vankilan koko henkilöstö kannustaa vankeja hakeutumaan koulutukseen tai tutkinnon osan suorittamiseen työtoimintaan osallistumalla. Koulutuksiin hakeminen tapahtuu vankilan ja koulutuksen järjestäjän sopimalla tavalla.

5.4 Opinnollistamisen kehittäminen

Opinnollistamisen kehittämisen onnistumisen edellytyksenä on työtoiminta ja sen kehittäminen vankiloissa. Kaikki työympäristöt ja työtehtävät, joihin vangit voivat osallistua, tulisi kuvata. Työtoiminta on laaja käsite, joka kattaa monenlaista toimintaa vankilaympäristössä. Työtoiminta ei ole rajattu työpajoin, -saleihin, -halleihin eikä muihin tiloihin. Työtoiminta sisältää perinteisen vankilaympäristön työpajatoiminnan lisäksi arjen perustyötoimintoja puhtaanapidosta viheralueiden hoitoon. Koko vankila pitäisi nykyisin nähdä oppimisympäristönä ja siltä pohjalta kehittää työtoimintoja ja opinnollistamista. Avolaitostyötä voidaan tehdä myös vankilan ulkopuolisissa yhteistyökumppanien työkohteissa (esim. Museoviraston remonttikohde), joissa työtä ohjaa yhteistyökumppanin työnjohtaja. Myös tätä yhteistyötä tulee kehittää.

Opinnollistamisen kehittäminen ja muu yhteistyö koulutuksien järjestäjien ja vankiloiden välillä vaatii toimijoilta sitoutumista, ennakkoluulottomuutta, innovatiivisuutta ja joustavuutta.

5.5 Yhteistyö Rikosseuraamuslaitoksen kanssa

Koulutuksen järjestäjä ja vankila tekevät monipuolista yhteistyötä vangeille suunnattujen koulutuksien suunnittelussa, järjestelyissä ja toteutuksissa. Lisäksi koulutuksen järjestäjä kouluttaa työtoiminnan henkilökuntaa tutkinnon osien ja näyttöjen arviointiin. Yhteistoimintaan liittyviä kokouksia ja palavereita järjestetään säännöllisesti kaksi kertaa vuodessa ja tarvittaessa useamminkin. Sujuva yhteistyö on kaiken toiminnan kehittämisen ja kehittymisen edellytys.

Ote vankilakoulutuksen linjauksesta:

"Ammatillisella koulutuksella tuetaan vangin rangaistusajan suunnitelman (RANSU) toteuttamista sovittamalla vangin RANSU yhteen em. koulutukselle asetettujen tavoitteiden kanssa.

Vankilakoulutuksena järjestetyn tutkintokoulutuksen järjestäminen tulee suunnitella niin, että sen toteutus mahdollistaa myös työtoiminnoissa hankittavan ammattiosaamisen hankkimisen koulutussopimukseen perustuvana koulutuksena."

LINKIT:

- [perehdytysopas opetustyöhön vankilaan tulevalle](#)
- [opas työpaikkaohjaajalle](#)
- [työympäristön kuvaus](#)
- [osaamisen tunnistamislomakkeet](#)
- https://blogit.gradia.fi/parasta_osaamista/

6 Työpaikalla järjestettävä koulutus

- koulutussopimuksella ja oppisopimuksella toteutettava koulutus vankiloissa
- tarvittavat sopimukset, sopijapuolet ja lomakkeet

6.1 Vankilan työtoiminnassa järjestettävä koulutus

Työpaikalla oppiminen on keskeinen osaamisen hankkimisen menetelmä ja opiskelijalla on oikeus saada palautetta oppimisestaan. Osaaminen osoitetaan ja arvioidaan näytössä, aidossa työelämätilanteessa. Tutkinnon perusteissa määritellään ammattitaitovaatimukset ja arviointikriteerit.

Työpaikalla oppimisen suunnittelussa otetaan huomioon opiskelijan osaamistarpeet ja oppimisvalmiudet sekä aiemmin hankittu osaaminen ja mahdolliset erityisen tuen tarpeet. Työpaikalla oppimisen kesto määräytyy jokaiselle opiskelijalle henkilökohtaisesti. Jakson pituus perustuu henkilökohtaisessa osaamisen kehittämissuunnitelmassa (HOKS) suunniteltuun osaamisen hankkimisen sisältöön. Työnantaja tai muu työpaikan edustaja osallistuu HOKSin laadintaan ja päivittämiseen, kun koulutus järjestetään koulutussopimukseen perustuvana koulutuksena tai oppisopimuskoulutuksena. Koulutus- ja oppisopimuksesta neuvotellaan työpaikkaohjaajan, Rikosseuraamuslaitoksen työntekijän, opettajan ja opiskelijan kanssa ennen sopimuksen tekemistä. Koulutus- ja oppisopimukseen liitetään opiskelijan HOKS siltä osin, kuin se koskee koulutus- ja oppisopimuskoulutusta.

Vankia tiedotetaan vankilan työtoimintaan osallistumisesta ja siihen liittyvistä opiskelu- ja koulutussopimusmahdollisuuksista vankeusajan alkuvaiheessa. Vankia motivoidaan hakeutumaan koulutukseen erityisesti silloin, kun opiskelusta on maininta vangin rangaistusajan suunnitelmassa. Vankiopiskelijan oppisopimuskoulutuksen yhteydessä on hyvä tehdä laajaa verkostoyhteistyötä TE-toimiston ja Kelan kanssa.

Koulutuksen järjestäjän edustajan, Rikosseuraamuslaitoksen työntekijöiden ja oppisopimustyöpaikan työnjohtajan sekä työpaikkaohjaajan verkostopalavereiden tulee olla säännöllisiä. Vangin rangaistusajan suunnitelmaa päivitettäessä kirjataan aina myös opintojen eteneminen.

6.2 Koulutussopimus

Koulutussopimukseen perustuvassa koulutuksessa opiskelija ei ole työsuhteessa, vaan opiskelusta sovitaan koulutuksen järjestäjän ja vankilan työtoiminnan tai ulkopuolisen työpaikan välisellä koulutussopimuksella. Koulutussopimus ja sen päivittäminen tulee antaa tiedoksi opiskelijalle. Koulutussopimukseen liitetään opiskelijan HOKS siltä osin, kuin se koskee koulutussopimukseen perustuvaa koulutusta. Koulutussopimuksessa sovitaan osapuolten tehtävistä, koulutuksen aloitus- ja päättymispäivästä ja muista tarpeellisista koulutussopimuskoulutuksen järjestämiseen liittyvistä asioista (mm. yhteydenpidosta koulutuksen järjestäjän ja koulutussopimustyöpaikan tarjoajan välillä). Koulutussopimukseen perustuvasta koulutuksesta ei makseta koulutuskorvausta. Koulutussopimustyöpaikan tarjoaja vastaa työturvallisuudesta.

Koulutuksen järjestäjän tehtävänä on varmistua siitä, että työpaikalla on käytettävissä tutkinnon perusteiden mukaisen koulutuksen ja näyttöjen järjestämisen kannalta riittävästi tuotanto- ja palvelutoimintaa, tarpeelliset työvälineet ja ammattitaidoltaan, koulutukseltaan ja työkokemukseltaan pätevät

henkilöstö, josta voidaan nimetä opiskelijan vastuullinen työpaikkaohjaaja. Koulutuksen järjestäjä varmistaa työpaikkaohjaajan ohjausosaamisen ja järjestää tarvittaessa työpaikkaohjaajalle perehdytystä ja koulutusta tehtäväänsä sekä perehdyttää työpaikkaohjaajan arvioinnin perusteisiin, jos koulutus-sopimukseen liittyy osaamisen osoittaminen näytössä.

Edellä mainittujen ehtojen täyttyessä sekä suljetun että avovankilan työtoiminta voi toimia vanki-opiskelijan koulutussopimustyöpaikkana ja vankilan työtoiminnan henkilökunnan jäsenet voivat toimia työpaikkaohjaajina.

Koulutussopimus

6.3 Oppisopimus

Vankila ei voi toimia oppisopimuksen työnantajana, joten jos vanki haluaa vankeusaikana opiskella oppisopimuskoulutuksessa, hänellä tulee olla työpaikka siviilityöntantajalta. Suljetusta vankilasta oppisopimuskoulutukseen voi osallistua vain osana valvotun koevapauden toimintavelvoitetta. Avolaitoksesta opiskelu vankilan ulkopuolella (ml. oppisopimus) tapahtuu vankilan myöntämällä opintoluvalla (joissakin tapauksissa oppisopimuksen ollessa kyseessä siviilityöluvalla) tai osana valvotun koevapauden toimintavelvoitetta.

Ennen luvan myöntämistä selvitetään vankilan toimesta aina työpaikan soveltuvuus opintoihin/työssä käyntiin vankilasta käsin. Työpaikan soveltuvuus selvitetään yhteistyössä muiden viranomaisten (mm. poliisi, ulosotto) ja oppilaitoksen kanssa. Selvityksessä tarkistetaan mm. yrityksen taloudellinen tilanne ja liiketoiminnan tosiasiallinen olemassaolo, vastuu-/yhteyshenkilön tausta, mahdolliset keskeneräiset rikos-/oikeusasiat ja luvanhakijan (vangin) rooli suhteessa yrityksen toimintaan, huomioiden mm. mahdolliset liiketoimintakiellot. Työsuhteen ehtojen (mm. palkkaus ja työaika) tulee olla työehtosopimuksien mukaisia, ja työn tulee olla työpaikkaan ja työnantajaan liittyvät taloudelliset ja sosiaaliset tekijät huomioon ottaen tavanomaista taloudellista toimintaa. Vangin liikkumista ja toimintaa työpäivän aikana sekä muiden luvan ehtojen noudattamista tulee voida soveltuvien tavoin valvoa. Opinto-/siviilityöluvalla tapahtuva työ pitää saada (matka-aikoihin) tehtyä vankilan päiväjärjestykseen sopivana ajankohtana, joka tarkoittaa yleensä lähinnä päivävuoraa. Valvotussa koevapaudessa myös vuoro-työ on mahdollista tietyin edellytyksin ja ennakoon vahvistetun työvuorolistan mukaisesti.

Vankilan yhteyshenkilö (esim. opinnoista vastaava virkamies) pitää yhteyttä nimettyihin yhteys-henkilöihin oppilaitoksessa ja oppisopimustyöpaikalla. Vankilan yhteyshenkilö perehdyttää tarvittaessa työpaikan yhteyshenkilön sekä oppilaitoksen yhteyshenkilön vankilayhteistyöhön. Perehdytys pitää sisällään mm. vangin työssäkäynnin ja opiskelupäiviin osallistumisen sekä rajoitteisiin, muihin luvan ehtoihin, ilmoitusvelvollisuuksiin ja salassapitoon liittyvät asiat. Perehdytykseen kuuluu myös ohjeistus (yhteystietoineen) toimintamallista äkillisissä tilanteissa tai jos opiskelun tai työn aikatauluissa tai paikassa tapahtuu muutoksia. Valvotussa koevapaudessa tapahtuvan opiskelun osalta edellä mainitut asiat kirjataan vankilan ja oppilaitoksen/työpaikan välillä tehtävään sopimukseen valvotusta koevapaudesta.

Oppisopimuskoulutuksen edellytykset

Oppisopimus mahdollistaa työnantajalle mm. uuden työntekijän kouluttamisen yrityksensä tarpeisiin. Opiskelija voi suorittaa tutkinnon tai sitä pienemmän kokonaisuuden yhdessä tai useammassa työpaikassa. Oppisopimus on työelämälähtöinen tapa opiskella ammatti, vaihtaa alaa, saada todistus omasta osaamisesta, jatkaa loppuun kesken jääneet opinnot tai hankkia lisäosaamista.

Oppisopimukseen perustuvassa koulutuksessa opiskelija on määräaikaisessa työsuhteessa, josta sovitaan opiskelijan ja työpaikan välisellä kirjallisella määräaikaisella työsopimuksella. Oppisopimuksessa viikoittaisen työajan tulee olla keskimäärin vähintään 25 tuntia ja työstä maksetaan työehtosopimuksen mukainen palkka. Opiskelija ei saa oppisopimuksen ajalta opintotukea, mutta hän voi saada päivärahaa ja matkakorvaukset koulutuksen järjestäjän oppimisympäristöissä tapahtuvan osaamisen hankkimisen aikana, jos hän ei saa samalta ajalta palkkaa tai korvausta ansionmenetyksestä muun lain nojalla. Oppisopimustyöpaikka on vastuussa työturvallisuudesta.

Työpaikan ja oppilaitoksen välillä tehdään sopimus oppisopimuskoulutuksen järjestämisestä. Tässä sopimuksessa sovitaan osapuolten tehtävistä, koulutuksen aloitus- ja päättymispäivästä, työnantajalle mahdollisesti maksettavasta koulutuskorvauksesta ja muista tarpeellisista oppisopimuskoulutuksen järjestämiseen liittyvistä asioista (mm. yhteydenpidosta koulutuksen järjestäjän ja työpaikan välillä). Oppisopimukseen liitetään opiskelijan HOKS siltä osin, kuin se koskee oppisopimuskoulutusta. Vanki-opiskelijan oppisopimuksen tekemiseen osallistuu aina myös Rikosseuraamuslaitoksen henkilöstöä.

Koulutuksen järjestäjä varmistaa työpaikkaohjaajan ohjausosaamisen ja järjestää tarvittaessa työpaikkaohjaajalle perehdytystä ja koulutusta tehtävänsä sekä perehdyttää työpaikkaohjaajan arvioinnin perusteisiin, jos koulutussopimukseen liittyy osaamisen osoittaminen näytössä.

[Oppisopimus](#)

7 Koulutusten markkinointi ja niihin hakeutuminen

- uraohjaus rangaistusajan suunnittelussa ja rangaistusaikana
- Miten koulutuksia voidaan markkinoida?
- koulutuksiin hakeutuminen
- koulutuksien valintahaastattelun malli, tiedonkeräys ja dokumentointi aikaisemmin hankitusta osaamisesta.
- hyväksi koetut käytännöt ja lomakkeet ammatinvalinnan ohjauksessa, markkinoinnissa, hakeutumisvaiheessa ja valintahaastattelussa taustatietojen kirjaamisessa

7.1 Koulutuksen järjestäjän ja vankilan yhteistyö

Koulutuksen järjestäjä huolehtii vankilan henkilökunnan perehdyttämisestä, jotta he voivat jakaa tietoa eri koulutusvaihtoehdoista. Tiedottaminen ammatillisen koulutuksen koulutusvaihtoehdoista aloitetaan jo vangin arviointivaiheessa ja rangaistusajan suunnitelmaa laadittaessa. Rangaistusajan suunnitelmaan sisällytetään myös opiskeluun liittyvät tavoitteet ja niiden toteutumista seurataan.

Koulutukseen hakeutuminen ja opiskelijavalinta toteutetaan yhteistyössä vankilan kanssa, vaikka koulutuksen järjestäjä vastaakin opiskelijavalinnasta. Hakeutumisen ja opiskelijavalinnan toimintatavat ja käytänteet sovitaan osapuolten kesken. Joissakin vankiloissa koulutuksen järjestäjä toteuttaa opiskelijavalinnan osana haastatteluja, koska niiden avulla voidaan arvioida hakijan motivaatiota sitoutua opintoihin. Hakijan tietämys koulutuksesta voi myös tarkentua ja laajentua haastattelun aikana. Vankilan edustaja osallistuu haastatteluun, jotta siinä voidaan huomioida rangaistusajan suunnitelman tavoitteet. Joissakin yhteistyömalleissa vankila hoitaa opiskeluun hakeutumis- ja valintaprosessin. Tarvittaessa oppilaitoksen edustaja voi järjestää hakijoiden haastattelut. Koulutuksen järjestäjä tekee lopullisen päätöksen opiskelijaksi ottamisesta.

Vankilan opinto-ohjaaja, erityisohjaaja, rikosseuraamusesimies tai muu vankilan nimeämä opintoasioista vastaava virkamies seuraa vangin opintojen edistymistä ja kirjaa tiedot asiakastietojärjestelmään. Oppilaitos kirjaa suoritusmerkinnät omiin järjestelmiinsä. Vankiopiskelijan siirtyessä toiseen vankilaan lähetävä ja vastaanottava vankila huolehtivat yhdessä koulutuksen järjestäjän kanssa siitä, että vankiopiskelijalla on mahdollisuus tarvittaessa jatkaa aloitettuja ja kesken jääneitä opintojaan.

Koulutuksen järjestäjän ja vankilan kesken yhteistyökokouksia ja -palavereja toiminnan suunnittelu- ja kehittämiseksi ja arvioimiseksi järjestetään syksyllä ja keväällä ja tarvittaessa muulloinkin. Palaveriin osallistuvat koulutuksen järjestäjän nimeämät edustajat, esimerkiksi koulutuspäällikkö ja alan opettajat sekä vankilan nimeämät edustajat, opinto-ohjaaja tai opinto- ja koulutusasioista vastaava henkilö ja työpajan työnjohtaja. Kokouksien ja palaverien lisäksi tärkeää on myös toimijoiden keskinäinen keskusteluyhteys arjessa.

Markkinointiesite koulutuksen järjestäjille

[Koulutusten markkinointi](#)

7.2 Uraohjaus

Uraohjauksen ja urasuunnittelun tavoitteena on löytää omien vahvuuksien ja mieltymysten mukainen koulutus ja työ. Vankiloissa uraohjausta tekevät koulutuksen järjestäjät ja Rikosseuraamuslaitoksen henkilökunta sekä työvoimahallinto, joko erikseen tai yhdessä.

Urasuunnitelma voi sisältää hakeutumisen muun muassa yleissivistävään, lukio- tai ammatilliseen koulutukseen. Hakeutumisen prosessi riippuu siitä, mihin koulutukseen haetaan ja kuka on koulutuksen järjestäjä. Ammatillisiin perustutkintoihin valmistaviin koulutuksiin ja lukiokoulutukseen voidaan hakea pääasiassa yhteishaun tai jatkuvan haun kautta. Työvoimahallinnon järjestämiin koulutuksiin voidaan hakea TE-toimistojen kautta.

Rangaistusajan uraohjausta ja opiskelumahdollisuuksia suunnitellaan vankeusajan alusta lähtien. Riski- ja tarvekartoitus sekä kuntoutustarpeet vaikuttavat opiskelun aloittamisen mahdollisuuksiin ja ammatinvalinnan ajankohtaisuuteen. Rikosseuraamuslaitoksen asiakastietojärjestelmään kirjataan opintojen suunnittelu- ja seurantatiedot.

”Vangille on laadittava yksilöllinen suunnitelma rangaistusajan suorittamista, vapauttamista ja ehdonalaista vapautta varten” (rangaistusajan suunnitelma) (Vankeuslaki 6§). ”Vankeuden täytäntöönpanon tavoitteena on lisätä vangin valmiuksia rikoksettomaan elämäntapaan. Tätä varten rangaistusajan toiminta suunnitellaan siten, että edistetään vangin elämänhallintaa ja sijoittumista yhteiskuntaan.”

(<https://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/taytantonpano/vankeusrangaistukseentuomittujensijoittelu/jasiirtaminen/arviointikeskukset.html>)

Uraohjauksen tukena voidaan käyttää alkuhaastattelulomaketta sekä kaikille avoimia TE-keskuksen AVO-ammatinvalinnantestejä ja ammattinettiä.

[AVO-TE-palvelut](https://asiointi.mol.fi/avo/responsive/front-page.xhtml): <https://asiointi.mol.fi/avo/responsive/front-page.xhtml>

[Ammattiosaaja](http://www.ammattiosaaja.fi/tutkinnot-ja-ammattit/ammatinvalinta): <http://www.ammattiosaaja.fi/tutkinnot-ja-ammattit/ammatinvalinta>
ohjaa edelleen ammatinvalintasivuille, sekä erilaisille sivuille, joissa voi laskurin ja tehtävien avulla selvittää eri ammattien kiinnostavuutta, sekä selkokielisiin ammatinkuvauksiin.

[Opintopolku.fi](https://www.opintopolku.fi/wp/fi/): <https://www.opintopolku.fi/wp/fi/>

[Ammatinvalinta.fi](http://www.ammatinvalinta.fi): www.ammatinvalinta.fi

[Uraohjaus](https://www.te_palvelut.fi/te/fi/nain_asiointi_kanssamme/te_palvelut/puhelinpalvelut/puheelin_uraohjaus/index.html): https://www.te_palvelut.fi/te/fi/nain_asiointi_kanssamme/te_palvelut/puhelinpalvelut/puheelin_uraohjaus/index.html

Uraohjaus on TE-palvelujen valtakunnallinen puhelin- ja videopalvelu, jossa voi saada psykologin ohjausta ammatinvalintaa ja uramuutoksia pohtiessa. Psykologi soittaa ohjattavalle sovittuna puhelin-ohjausaikana, ja saman psykologin kanssa voi keskustella luottamuksellisesti useampia kertoja. Uraohjauksen ja urasuunnittelun jälkeen vanki tarvitsee ohjausta hakemusten tekemiseen oppilaitokseen/koulutuksiin.

Arviointikeskus on aloittanut pilottihankkeen, jossa rangaistusajan suunnitelmaa laadittaessa pyritään entistä enemmän panostamaan koulutuksen suunnitteluun ja kartoittamaan vangin koulutustoiveita ja

tarpeita. Vangin haastattelun yhteydessä tulee esitellä koulutusvaihtoehtoja ja koulutusmahdollisuuksia sekä käyttää tarvittaessa tukena AVO-TE-palvelua.

Uraohjauksen tueksi olisi hyvä olla vapaamuotoinen työryhmä, joka voi olla opiskelijan etenemisessä tukena ja jatkaa mahdollisesti tukena myös nivelvaiheessa ja sen jälkeen. Työryhmä voi koostua esim. arviointikeskuksen, vankilan ja oppilaitoksen edustajista.

Opintojen aikaista uraohjausta syvennetään HOKS-keskusteluissa.

7.3 Ammatillisten koulutusten markkinointi

Vankilan ohjaushenkilöstölle voidaan järjestää koulutuksia ja tiedotustilaisuuksia, joissa käsitellään vankeja koskevia ammatinvalintamahdollisuuksia sekä urasuunnittelua. Myös TE-toimistot tiedottavat vankiloissa alueella alkavista koulutuksista. Oppilaitokset tiedottavat omalta osaltaan alkavista koulutuksistaan. Koulutuksia markkinoidaan suoraan vangeille yksilöllisesti ja messujen tyyppisissä tilaisuuksissa. Tarvittaessa apuna voi käyttää ammatinvalintaesitteitä sekä internetin kautta näytettäviä videoita eri ammateissa toimimisesta ja niihin kouluttautumisesta. Myös vankiloiden tulo-oppaissa kerrotaan, mihin koulutuksiin vankiloissa on mahdollista hakeutua ja millaisia tutkintoja voi suorittaa.

Koulutusten markkinointi vangeille toteutetaan koulutuksen järjestäjän ja vankilan yhteistyönä. Koulutuksen järjestäjä tuottaa ajan tasalla olevat esitemateriaalit ja järjestää säännöllisesti info-tilaisuuksia koulutustarjonnasta yhteistyössä vankilan kanssa. Vankilan koko henkilöstö kannustaa vankeja hakeutumaan koulutukseen rangaistusajan suunnitelman mukaisesti. Koulutusmahdollisuuksista tiedotetaan oikea-aikaisesti, jotta vangit pystyvät mahdollisimman hyvin hyödyntämään tarjolla olevia koulutuspalveluja. Vankila ja koulutuksen järjestäjä sopivat, miten vankilaopetuksena järjestettävään koulutukseen haetaan.

7.4 Hakeutuminen ammatillisiin ja muihin vankilassa järjestettäviin koulutuksiin

Vankien elämänhallinta ja koulutukseen osallistumismahdollisuudet ovat yksilöllisiä, minkä vuoksi koulutukseen hakeutumisvaihe vaihtelee ajallisesti. Vanki voi hakea koulutukseen missä tahansa rikosseuraamuksen vaiheessa. Koulutuksiin osallistumismahdollisuudet vaihtelevat paljon sen mukaan, onko kysymyksessä tutkintavankeus tai onko sijoituspaikka suljettu vankila, avovankila vai vapauttamisyksikkö.

Koulutukseen hakeutumisvaiheessa tulee huomioida rangaistusajan suunnitelma. Tärkeää on sovittaa yhteen rangaistusajan suunnitelma ja henkilökohtainen osaamisen kehittämissuunnitelma (HOKS). Tämä onnistuu parhaiten koulutuksen järjestäjän ja vankilan virkamiesten tiiviillä yhteistyöllä.

Koulutukseen hakeutumisvaiheessa selvitetään hakijan lähtötilanne, ohjauksen ja tukitoimien tarpeet sekä tarkempi koulutuksen tarve. Vankia ohjataan tarvittavan ammattitaidon hankkimiseen ja opastetaan koulutukseen hakemisessa. Koulutuksen järjestäjä kartoittaa aikaisemmin hankitun osaamisen, päättää sen tunnistamisesta ja mahdollisesta tunnustamisesta HOKS:n laadinnan yhteydessä. Huomiotavaa on, että osaan ammatillisista tutkinnoista liittyy erityisiä terveydentilaan ja soveltuvuuteen liittyviä vaatimuksia. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/sora-ratkaisuja-soveltumattomuuteen>

Vankiloissa järjestetään runsaasti ammatilliseen koulutukseen valmentavaa koulutusta (VALMA). Vankien opiskeluvälmiudet voivat olla puutteelliset johtuen muun muassa lisääntyneistä päihde- ja

mielenterveysongelmista. Tutkintoon johtava ammatillinen koulutus ei sen vuoksi sovellu kaikille vangeille ilman valmentavaa koulutusjaksoa tai OPVA-opintoja, koska tarvitaan elämänhallinta- ja opiskelutaitoja, ennen kuin voidaan suunnitella koulutukseen hakeutumista.
<https://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/taytantonpano/toiminnot/opiskelu.html>

Vankiloissa on saatavana oppimisen pulmiin tukea myös kolmannen sektorin toimijoilta, esimerkiksi Kriminaalihuollon tukisäätiöltä:
<https://www.krits.fi/apua-ja-tukea/oppiminen-ja-opiskelu/oppimisvalmennus/>

Ongelmana koulutukseen hakeutumisessa ja koulutuksen toteutuksessa ovat erilaiset käytännöt eri vankiloissa. Myös rangaistus- tai tutkintavankeusajan lyhyt kesto vaikeuttaa ammatillisen koulutuksen suoritusmahdollisuuksia. Vankilan vaihtuminen rangaistusajana vaikuttaa opintojen etenemiseen, ja rangaistusajan suunnitelmaa laadittaessa opintojen sujuva jatkuminen on otettava huomioon.

Vankilassa koulutuksen järjestäjä kirjaa vankiopiskelijan henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman oppilaitoksen opiskelijahallintojärjestelmään. Rikosseuraamuslaitos kirjaa opintojen etenemisestä vain oleellisemmat tiedot, ei kuitenkaan terveystietoja.

Opiskelijahallintojärjestelmästä tutkintosuoritusten tiedot siirtyvät valtakunnalliseen Koski-tietovarantoon. Henkilötunnukseen sidoksissa olevat tiedot Koski-järjestelmässä ovat nähtävissä ja käytettävissä, vaikka, opiskelija siirtyisi eri oppilaitokseen tai jatkaisi myöhemmin opiskelua. Ongelmana on, etteivät Koski-järjestelmässä näy vanhemmat ammatilliset opinnot ja suljetussa vankilassa opiskelijoiden ei ole mahdollista käyttää järjestelmää.

Tiedot välittyvät hyvin eri organisaatioiden välillä, kun oppilaitoksen edustaja ja ohjauksesta vastaava vankilan työntekijä ovat yhtä aikaa ohjaustilanteessa, jossa vangin urasuunnittelua ja henkilökohtaistamista tehdään ja päivitetään. Opettaja kirjaa tiedot oppilaitoksen opiskelijahallintojärjestelmään vain oleellisimmat opintojen etenemistä koskevat tiedot, ei kuitenkaan terveystietoja. Mikäli opiskelijalle on suoritettu opiskeluun liittyviä testauksia, voidaan näistä mainita tulos, ei diagnoosia.

7.5 Ammatillisiin koulutuksiin hakeutuminen

Tutkintavankeus

Tutkintavankeudessa on mahdollista osallistua työtoimintaan ja aloittaa ammatillinen koulutus, jos vangin osaamistaso ja vankilan opiskelumahdollisuudet sen sallivat. Velvoitetta tähän ei kuitenkaan ole. Rangaistusajan suunnitelma ei ole käytettävissä aina tutkintavankeuden kuluessa. Onkin tärkeää kirjata tiedot Rikosseuraamuslaitoksen asiakastietojärjestelmään, josta tiedot on helppo siirtää rangaistusajan suunnitelmaan sen avautuessa. Sijoitusvankilan valinnassa voidaan huomioida vangin koulutustoiveet. Tutkintavankeudessa aloitetut opinnot ovat osa varhaisen puuttumisen mallia ja tukevat vankien jaksamista sekä lisäävät mahdollisuuksia suorittaa opintokokonaisuuksia vankeusaikana.

Suljettu vankila

Rangaistusajan suunnittelun yhteydessä kerrotaan vankilan koulutusmahdollisuuksista ja motivoidaan aloittamaan koulutus. Monissa suljetuissa vankiloissa on työtoimintaa, johon osallistumalla vangilla on mahdollisuus suorittaa tutkinnon osia tai tutkinnon osaa pienempiä kokonaisuuksia. Joissain suljetuissa vankiloissa voi olla mahdollista suorittaa jopa koko tutkinto. Suljetussa vankilassa voi olla tarjolla myös

Valma-koulutusta. Henkilökohtaisessa haastattelussa selvitetään tavoitteet ja koulutushistoria ennen koulutukseen hakeutumista. Tavoitteena on, että tutkintavankeusaikana aloitettuja opintoja pystytään jatkamaan suljetussa vankilassa.

Avovankila ja vapauttamisyksikkö

Avovankilassa vanki voi hakeutua jatkuvan haun kautta opiskelijaksi vankilan sisällä oleviin koulutuksiin tai ulkopuolella oleviin koulutuksiin. Vanki voi suorittaa opintoja myös oppisopimuksella ja koulutus-sopimuksella, jos sopiva työpaikka löytyy vankilan ulkopuolelta. Avovankiloiden työtoimintaan osallistu-malla voi olla mahdollista suorittaa tutkinnon osia, tutkinnon osaa pienempiä kokonaisuuksia tai jopa koko tutkinto. Lisäksi on mahdollisesti tarjolla myös Valma-koulutusta. Vanki voi tehdä avovankilasta käsin koulutuskokeiluja eri aloille.

Vangit sijoitetaan vapauttamisyksikköön rangaistusajan suunnitelman ja avolaitoskelpoisuuden perus-teella joko vangin hakemuksesta, vankilan esityksestä tai arviointikeskuksen suoralla päätöksellä. Vapauttamisyksikössä vangit voivat osallistua vankityöhön, opintoihin, kuntouttavaan toimintaan tai käydä vankilan ulkopuolella työssä tai opiskelemassa. Vangit tulevat vapauttamisyksikköön joko sulje-tulta puolelta, suoraan siviilielämästä tai siirtyvät toisesta vankilasta.

Ote vankilakoulutuksen linjauksesta:

”Koulutusvaihtoehtoista tiedottaminen tulee aloittaa jo vangin riski- ja tarve- arviointivaiheessa sekä rangaistusajan suunnitelmaa laadittaessa.”

”Koulutuksen järjestäjä vastaa tarjolla olevasta ammatillisesta koulutuksesta tiedottamisesta (ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 123§). Koulutuksen järjestäjä tiedottaa myös tutkinnon ja sen osien suorittamismahdollisuuksista.”

”Koulutukseen hakemisesta huolehditaan koulutuksen järjestäjän ja vankilan yhteistyönä. Koulutuksen järjestäjän tulee käsitellä hakemukset yhteistyössä vankilan kanssa.”

8 Yhteistyö perusopetuksen, lukion ja vapaan sivistystyön kanssa

- puuttuvien opintojen täydentäminen ja suorittaminen yhteistyössä perusopetuksen ja lukion kanssa
- vapaan sivistystyön koulutustarjonta yleissivistäviin opintoihin ja niiden järjestämiseen vankiloissa

Koulutuksen valinnan tulisi perustua aina vangin tarpeeseen ja mielenkiintoon. Ammatillinen koulutus ei välttämättä ole soveltuvin ja tarkoituksenmukaisin vaihtoehto, ja sen vuoksi vangin ohjaukseen osallistuvilla tulee olla myös valmiuksia ohjata ja kertoa muista koulutusvaihtoehdoista. Aikuisten perusopetuksessa vanki voi suorittaa perusopetuksen oppimäärän, yksittäisiä oppiaineita tai korottaa päättötodistuksen arvosanoja. Aikuisten perusopetukselle on vankiloissa suuri tarve, sillä vangilta saattaa puuttua peruskoulun päättötodistus tai hänellä ei ole muuten tarvittavia opiskeluvalmiuksia jatkaa opintoja toisella asteella. Myös lukio-opinnot ovat mahdollisia monessa vankilassa, sillä on tärkeää tarjota yleissivistävää koulutusta niille vangeille, jotka ovat suuntautuneet muuhun kuin ammatilliseen koulutukseen. Perus- ja lukio-opetusta järjestetään yhteistyössä vankilan lähiseudun oppilaitosten kanssa.

Vapaan sivistystyön oppilaitoksia ovat mm. kansalaisopistot, kansanopistot, kesäyliopistot ja opintokeskukset. Vapaan sivistystyön koulutuksella edistetään yhteiskunnan eheyttä, tasa-arvoa ja aktiivista kansalaisuutta. Koulutuksen tavoitteena on edistää myös ihmisten monipuolista kehittymistä ja hyvinvointia. Osa vapaan sivistystyön koulutuksen järjestäjistä on myös ammatillisen koulutuksen järjestäjiä. Vankilassa järjestettävän vapaan sivistystyön kurssit toimivat matalan kynnyksen periaatteella sellaisille vangeille, joiden aktivoiminen tutkintotavoitteeseen koulutukseen saattaa olla haastavaa. Vapaan sivistystyön ja yleishyödyllisten järjestöjen kursseille osallistuminen tarjoaa mielekästä ja hyödyllistä tekemistä rangaistusaikana. Vapaa sivistystyö antaa mahdollisuuden tarjota vankilassa hyvinkin monipuolisia kursseja, joiden sisältö lähtee vankiopiskelijoiden omista toiveista, tarpeista ja kiinnostuksen kohteista. Vankiloissa on järjestetty muun muassa musiikin, valokuvauksen, ruoan valmistuksen, kuvataiteen ja digiosaamisen kursseja. Erilaisia kursseja järjestävät myös yleishyödylliset järjestöt mm. Martat sekä SPR.

Puutteelliset perustiedot ja -taidot voivat olla vangille elämänhallintaa haittaava ja itsetuntoa alentava tekijä. Puutteellisesta koulutustaustasta huolimatta tähän ryhmään kuuluvat ovat aikuisia, joilla on elämäkokemusta ja koulun ulkopuolella hankittuja tietoja ja taitoja. Tärkeää on saada tämä osaaminen näkyväksi. Kursseille osallistuminen ja taitojen vahvistuminen antavat onnistumisen kokemuksia, parantavat vangin itsetuntoa ja voivat antaa erilaisia yhteiskunnallisia valmiuksia. Tämä saattaa herättää opiskelumotivaatiota laajemminkin ja auttaa rikoksettoman elämäntavan tavoittelussa.

9 Perustaitojen ja oppimisvalmiuksien testaaminen

- opiskeluvalmiuksien testaamisen tarve ennen opiskelun aloittamista
- Millaista tietoa testien avulla voidaan kartoittaa?
- Miten testeistä saatavaa tietoa voidaan hyödyntää opintojen suunnittelussa ja tukemisessa?
- käytettävät testit erilaisten oppimisvaikeuksien selvittämiseksi

9.1 Oppimisen, tarkkaavaisuuden ja toimintakyvyn ongelmat vangeilla

Kirjoittajat erityisopettaja Irene Martiskainen ja erityispedagogiikan opiskelija Topias Vedenpää

Vankien tavallisimpia oppimisen ja opiskelun haasteita ovat lukemiseen ja kirjoittamiseen, matematiikan oppimiseen, tarkkaavaisuuteen ja toimintakykyyn liittyvät vaikeudet. Tietoa oppimisen haasteista ja niiden esiintyvyydestä vangeilla löytyy seuraavasta linkistä.

[Tietoja oppimisen haasteista ja niiden esiintyvyydestä vangeilla](#)

9.2 Testaamisen hyödyt

Vankien perustaitojen ja oppimisvalmiuksien testaaminen on suositeltavaa, sillä lapsena tunnistettu oppimisvaikeus saattaa ilmetä eri tavalla aikuisena. Toisaalta kaikkien opiskelijoiden oppimisvaikeuksia ei välttämättä vielä peruskoulussa tai toisella asteellakaan tunnisteta, ja jotkut henkilöt saavat diagnosoita vasta aikuiskoulutuksessa tai työelämässä. (Korkeamäki, Haarni & Seppälä 2010, 111.) Perustaitojen ja oppimisvalmiuksien testaaminen auttaa ensisijaisesti vankia itseään muodostamaan käsitystä itsestään oppijana, sillä hän saa siten tietoa omista vahvuuksistaan ja tuen tarpeistaan. Kartoitusten ja ohjauksen avulla henkilö voi muokata omia opiskelustrategioitaan oppimisvalmiuksiensa mukaiseksi sekä tarvittaessa oppia käyttämään apuvälineitä opiskelussaan. Vankia ohjaavat ja opettavat henkilöt saavat testaustuloksista arvokasta tietoa, jota he voivat hyödyntää rangaistusajan suunnittelussa, henkilökohtaistamisessa, HOKSin laadinnassa sekä opetuksen suunnittelussa ja sen käytänteissä. Kartoitukset auttavat työntekijää tunnistamaan, millä oppimisen tai opiskelun alueella henkilöllä on tuen tarvetta, millaisesta tuesta hän saattaisi hyötyä ja millaisia apuvälineitä hän mahdollisesti tarvitsee arjessaan ja opinnoissaan. Rikostaustaisten opiskelijoiden ohjauksesta ja oppimisen tukemisesta saa lisää tietoa [tästä linkistä](#)

Rangaistusajan suunnitelman laadinta voidaan aloittaa vangin luvalla jo ennen kuin tuomio tulee lainvoimaiseksi. Vanki saattaa viettää jopa 1–2 vuotta tutkintavankeudessa, joten on hyödyllistä käyttää tämä aika opintojen suunnitteluun ja suorittamiseen. Myös perustaitojen ja oppimisvalmiuksien kartoittaminen on hyvä aloittaa mahdollisimman varhaisessa vaiheessa tutkintavankeusaikana. Kartoitettut vahvuudet ja tuen tarpeet auttavat vankia ja henkilökuntaa suunnittelemaan vankeusajan mahdollisimman hyvin. Opettaja toimii yhteistyössä Rikosseuraamuslaitoksen henkilökunnan kanssa, jotta vahvuudet ja tuen tarpeet tulevat kirjatuksi myös asiakastietojärjestelmään. Tärkeintä prosessissa on, että vanki havainnoi ja löytää itsestään uusia asioita, jotka ovat mahdollisesti vaikuttaneet hänen elämäänsä hyvinkin paljon.

9.3 Perustaitojen ja oppimisvalmiuksien testaamisen markkinointi

Vankeja testatessa tulee aina ottaa huomioon tilanteen sensitiivisyys. Testattava saattaa suhtautua testiin negatiivisesti ja pyrkiä kieltämään mahdolliset oppimiseen liittyvät vaikeudet leimaavina. Kartoittavasta testistä ja sen sisällöstä onkin hyvä kertoa etukäteen ja esimerkiksi selventää sitä, että kyseessä on kaikille opintonsa aloittaville tarkoitettu rutiininomainen testi. Tärkeää on tuoda julki myös se näkökulma, että tuen tarpeen ilmetessä opiskelijaa kyetään tukemaan ja huomioimaan hänen henkilökohtaiset tarpeensa entistä paremmin.

Mikäli testissä ilmenee aiemmin tunnistamatta jääneitä oppimisen haasteita, tulisi opiskelijalle pyrkiä luomaan positiivinen mielikuva tilanteesta. Tunnistamattomaksi jäänyt vaikeus on nyt löydetty, ja jatkossa opiskelija kykenee helpommin tiedostamaan haasteensa opiskelussa. Tästä eteenpäin hän tietää paremmin, mistä vaikeudet johtuvat. Opiskelijalle on hyvä kertoa myös mahdollisista erityisjärjestelyistä, joihin hän on tunnistamisen jälkeen oikeutettu, esimerkiksi erityisjärjestelyihin ylioppilaskokeessa. Opiskelijan itseluottamuksen tukeminen on tässä kohden ensiarvoisen tärkeää. Maailma tuntee monia kuuluisia menestyneitä henkilöitä, joilla on lukemisen tai kirjoittamisen vaikeuksia, eikä seurantojen perusteella voida sanoa, että ne olisivat este pärjäämiselle (Holopainen 2017, 20).

9.4 Yhteistyö Rikosseuraamuslaitoksen kanssa

Rikosseuraamuslaitoksen ohjaushenkilöstön on hyvä olla tietoinen vankilakoulutusverkoston käytössä olevista testeistä. Tietoa välitetään koulutuksen järjestäjän ja vankilan yhteistyöverkostoissa, kehittäjäryhmissä ja ammatillisen vankilakoulutuksen käsikirjassa. Vankilassa työskentelevä opettaja käyttää opetus- ja ohjaustilanteessaan sopivia ja tarvittavia testejä, mutta Rikosseuraamuslaitoksen työntekijä voi pyytää tarvittavaa testiä myös muille kuin koulutuksessa oleville vangeille. Testauksen käytänteistä ja ajankohdasta sovitaan yhdessä. Rikosseuraamuslaitoksen työntekijä varaa tarvittavan tilan ja välineistön sekä ilmoittaa ajankohdan vangille. Opettaja tuo testilomakkeet mukanaan. Testauksen yhteydessä käydään keskustelua vangin kanssa opiskelu- ja uraohjaukseen liittyvistä asioista ja koulutuksista.

Testauksen ja muiden havaintojen jälkeen opettaja kirjaa lausunnon testituloksista ja toimittaa sen vangille. Rikosseuraamuslaitoksen työntekijä kirjaa tai liittää opettajan ilmoittamat testaustulokset ja lausunnot Rikosseuraamuslaitoksen asiakastietojärjestelmään vangin luvalla. Yhdessä sovitaan siitä, kuka käy tulokset läpi vangin kanssa. Testaustulosten perusteella vankiopiskelijan tarvitsemista opetuksen tukitoimista, apuvälineistä ja jatkotoimenpiteistä sovitaan yhdessä.

9.5 Muuta

Vankilaopiskelijat eroavat usein tavanomaisista perusopetuksen tai toisen asteen opiskelijoista. Koska vangeilla on päihdeongelmia satunnaisesti valittua opiskelijajoukkoa enemmän, tulisi testaustilanteissa huomioida tämä seikka. Päihteiden käyttö vaikuttaa ihmisen aivojen toimintaan ja kognitiiviseen kapasiteettiin. Pitkäaikaisen säännöllisen päihteidenkäytön jälkeen vaaditaan pitkä jakso päihteettömänä, jotta kognitiiviset taidot palautuisivat normaalille tasolle. Tämän vuoksi opiskelijoiden lähtötasotestaaminen ja opiskelu tulisi ajoittaa vankeuden aikana pitkään jatkuneen päihteettömän jakson jälkeen.

Ote vankilakoulutuksen linjauksesta:

"Koulutuksen järjestäjä vastaa osaamisen tunnistamisesta ja tunnustamisesta, ohjauksen ja tuen tarpeen ja mahdollisesti erityisen tuen tarpeen tunnistamisesta ja mahdollisten tukitoimien suunnittelusta. Koulutuksen järjestäjän tulee myös kartoittaa opiskelijaksi valitun muu tuen tarve (esim. S2)."

[Lähdeluettelo](#)

10 Vankilakoulutuksen verkko-opetus

- verkkokoulutusten järjestämisen mahdollisuudet ja internetin käytön rajoitukset eri vankiloissa
- Mitä oppimisalustoja verkkokoulutuksessa käytetään? Millaisia opintoja verkkokoulutuksen kautta voidaan suorittaa?
- verkkokoulutuksessa tarvittavan välineistön hankinta- ja käyttö sopimukset, internetin käytön valvonta

Taustaa

Vankeuslain (12 luku 9a§) mukaan vangille voidaan antaa lupa internetin käyttöön toimeentuloon, työhön, koulutus-, oikeus-, sosiaali- tai asuntoasioiden hoitamiseen liittyvästä tai muusta vastaavasta tärkeästä syystä. Suljetussa vankilassa luvan myöntäminen edellyttää, että vängin pääsy muille kuin luvan mukaisille verkkosivustoille on asianmukaisesti estetty.

Internetin käyttöä koskevan luvan myöntäminen edellyttää, ettei internetin käytöstä aiheudu vaaraa vankilan järjestykselle tai turvallisuudelle taikka vängin tai muun henkilön turvallisuudelle.

Sähköpostin ja internetin käyttöä koskevasta luvasta ja luvan peruuttamisesta sekä tietokoneen antamisesta vängin haltuun päättää vankilan johtaja taikka turvallisuudesta tai toiminnasta vastaava virkamies (Vankeuslaki 12 luku 11§).

Suosituksena on, että ammatilliset koulutuksen järjestäjät tuovat ammatillisessa koulutuksessa käytettävät laitteet ja verkot vankiloihin. Rikosseuraamuslaitoksella ei ole mahdollisuutta vastata oppilaitosten opetuksessa tarvitsemista ohjelmistoista tai muista ICT-asennuksista ja päivityksistä. Jokaisessa vankilassa on nimetty ICT-yhdyshenkilö, jonka kanssa koulutuksen järjestäjä neuvottelee verkkoympäristön asennuksista. Vankilan ICT-yhdyshenkilö on tarvittaessa yhteydessä Valtoriin tai Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikköön.

Myös Rikosseuraamuslaitoksen sähköisen asioinnin laitteita (SA-laite) voidaan hyödyntää opetuksessa tai vängin itsenäisessä opiskelussa, mikäli vankilassa on riittävästi laitteita saatavilla. Päivittäiseen opetuskäyttöön kyseiset laitteet eivät riitä, mutta opettajan kannattaa sopia vankilan kanssa hyvissä ajoin, mikäli SA-laitteita toivotaan käytettävän lähiopetuksessa tietyinä ajankohtana. Myös reaaliaikainen etäopetus videoyhteyden kautta on mahdollista SA-laitteiden kautta.

Suositeltavaa on, että koulutuksen järjestäjät tekisivät tiivistä yhteistyötä keskenään, kun suunnitellaan vangeille tarjottavia sähköisiä opiskelumahdollisuuksia. Erityisen tärkeää on huomioida, että suljetuissa vankiloissa vangeilla tulee olla pääsy vain luvanvaraisille verkkosivuille. Esimerkiksi keskustelumahdollisuutta ei saa olla verkko-oppimisympäristöissä muuten kuin opettajan kanssa, minkä vuoksi koulutuksen järjestäjien siviiliopetuksessa käytössä olevien sähköisten oppimisympäristöjen hyödyntäminen suljetuissa vankiloissa ei yleensä sellaisenaan ole mahdollista.

<https://aoe.fi/#/etusivu>

<https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/pedagogisia-ratkaisuja>

Parasta osaamista hankkeiden tulokset / https://blogit.gradia.fi/parasta_osaamista/

11 Sujuvat siirtymät vankilaopetuksessa

- opiskelijan katkeamattoman opintopolun varmistaminen rangaistusmenettelyn eri vaiheissa ja vapautumisen jälkeen
- suoritettujen opintojen tietojen sujuva siirtyminen oppilaitosten ja rangaistuslaitosten välillä
- opiskelijan tukeminen eri siirtymävaiheissa, tarvittavat lomakkeet, etuudet ja tiedot valtakunnallisista koulutusmahdollisuuksista

11.1 Vankeusrangaistukseen tuomitujen sijoittelu ja siirtäminen

Rangaistuksen suorittaminen alkaa joko vangin saapuessa vapaudesta vankilaan tai tutkintavankeuden päättymisen jälkeen. Jos tuomitulla on suoritettavanaan ehdotonta vankeutta korkeintaan kaksi vuotta, voidaan hänet sijoittaa suoraan vapaudesta avolaitokseen, jos hän sitoutuu päihitteettömyyteen ja sen valvontaan sekä muut sijoittamisen edellytykset täyttyvät (Vankeuslaki 4 luku 9 §). Avautuu uuteen ikkunaan. Sijoitus perustuu joko yhdyskuntaseuraamustoimistossa tai arviointikeskuksessa tehtävään rangaistusajan suunnitelmaan.

Ehdottomaan vankeusrangaistukseen tuomitun sijoittamisessa otetaan huomioon useita tekijöitä (Vankeuslaki 4 luku 8§). Avautuu uuteen ikkunaan. Näitä ovat tuomitun kotikunta ja yhteyksien säilyminen läheisiin, ikä, sukupuoli, terveydentila ja tuomitun toivomus. Myös rangaistuskertaisuudella ja aikaisemmalla rikollisuudella on vaikutusta sijoittamiseen.

Vankia ei kuitenkaan sijoiteta suljetumpaan vankilaan tai vankilan osastoon kuin vankilan järjestys, turvallisuus tai vankilassa pitämisen varmuus edellyttävät. Keskeinen merkitys on rangaistusajan suunnitelmalla eli tuomittu sijoitetaan sellaiseen vankilaan, jossa hän pystyy osallistumaan suunnitelmansa mukaiseen toimintaan.

Sijoittamisessa huomioidaan siis rangaistusajan suunnitelmassa todetut erilaiset tarpeet, toimintakykyyn liittyvät tekijät, rikoksiin syylistymisen riski ja lisäksi vankilan turvallisuuteen liittyvät tekijät. Alle 18-vuotias sijoitetaan sellaiseen vankilaan tai vankilan osastoon, jossa hänet voidaan pitää erillään aikuisista vangeista, jollei hänen etunsa muuta vaadi.

Siirtäminen

Vangin siirtämisestä avolaitokseen tai toiseen vankilaan päättää arviointikeskus. Siirtämistä voi hakea joko vanki itse tai vankila. Vangin uudelleensijoittamisen tulee perustua rangaistusajan suunnitelmaan tai muutokseen vangin tilanteessa tai olosuhteissa. Tästä syystä siirtämisspätös perustuu yksilölliseen harkintaan.

Avolaitokseen siirtymiseksi on useita edellytyksiä, joiden kaikkien tulee täytyä samanaikaisesti (Vankeuslaki 6 luku 1 §). Avautuu uuteen ikkunaan. Siirtymisen tulee olla rangaistusajan suunnitelman mukaista ja siten tukea rikoksettoman elämäntavan rakentumista. Vangin tulee myös soveltua avolaitoksessa järjestettävään tai sen hyväksymään toimintaan. Tärkeää on, että vangin arvioidaan noudattavan avolaitoksen järjestystä. Samanaikaisesti on todennäköistä, että hän ei syyllisty rikokseen

tai poistu avolaitoksesta luvatta. Avolaitokseen siirtymisen yksi keskeisimpiä edellytyksiä on sitoutuminen päihteettömyyteen ja sen valvontaan. Katso myös Vankeuslaki 4 luku 8 § Avautuu uuteen ikkunaan.

Mikäli vanki syyllistyy rikokseen tai järjestyksikkomukseen avolaitoksessa tai hän kieltäytyy osallistumasta avolaitoksen toimintaan, hänet voidaan siirtää takaisin suljettuun vankilaan. (Vankeuslaki 6 luku 2 §). Avautuu uuteen ikkunaan. Suljettuun vankilaan siirtämiseen voidaan ryhtyä myös, jos vanki vangitaan rikosepäilyn vuoksi, hänen todetaan ennen avolaitokseen siirtymistä syyllistyneen rikokseen tai hänelle lankeaa suoritettavaksi uusi vankeusrangaistus. Siirtyminen voi olla perusteltua myös vangin oman turvallisuuden takaamiseksi tai rikollisen toiminnan estämiseksi.

Vanki voidaan siirtää myös avolaitoksesta tai suljetusta vankilasta toiseen (Vankeuslaki 6 luku 3 §). Avautuu uuteen ikkunaan) joko omasta tai vankilan hakemuksesta, rangaistusajan suunnitelman toteutumisen varmistamiseksi tai muusta syystä. Joissain tilanteissa on välttämätöntä siirtää vanki toiseen vankilaan, jos on syytä epäillä vangin karkaavan tai jos vankilan järjestys tai turvallisuus sitä edellyttää. Mikäli vankila on yliasutettu, voidaan vanki siirtää toiseen vankilaan vankiloiden käyttöasteiden tasoittamiseksi.

Vankeuden täytäntöönpanon tavoitteena on lisätä vangin valmiuksia rikoksettomaan elämäntapaan. Tätä varten rangaistusajan toiminta suunnitellaan siten, että edistetään vangin elämänhallintaa ja sijoitumista yhteiskuntaan. Jokaisella kolmella rikosseuraamusalueella on arviointikeskus, jolla on toimipisteitä alueen eri yksiköissä. Arviointikeskus vastaa tuomittujen ja vankien sijoittamisesta alueen laitoksiin sekä tutkintavangeista vankeusvangeiksi muuttuneiden rangaistusajan suunnittelusta. Vapaudesta saapuvien rangaistusajan suunnitelmat laaditaan pääsääntöisesti yhdyskuntaseuraamus-toimistossa, joka lähettää kutsun haastatteluun.

Sijoituslaitoksen valintaan vaikuttavat vangin toiminta- ja kuntoutustarpeet sekä tarvittava laitosturvallisuuden taso. Rangaistusajan suunnitelman toteuttamisesta ja tarkentamisesta vastaa vangin sijoitusvankila. Hyvissä ajoin ennen vapauttamista suunnitelmaa täydennetään vapauttamissuunnitelmalla, joka valmistellaan yhteistyössä vangin koti- tai asuinkunnan viranomaisen kanssa. Vapauttamisvaiheeseen voi kuulua myös valvottu koevapaus, jos sen katsotaan edistävän henkilön sijoittumista yhteiskuntaan. Koevapaudesta päättää sijoitusvankila.

Vangin siirtyessä vankilasta toiseen on tärkeää huolehtia, että aloitettu koulutus jatkuisi mahdollisuuksien mukaan saumattomasti uudessa sijoitusvankilassa. On tärkeää, että olennaiset tiedot vangin opintojen etenemisestä on kirjattu rangaistusajan suunnitelmaan, jotta arviointikeskuksella on tiedot käytettävissä siirron valmistelemiseksi.

LÄHDE:

<https://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/taytantonpano/vankeusrangaistukseentuomittujensijoittelujasiirtaminen.html>

11.2 Opintopolun suunnittelu

Vankilaopetuksen tavoitteena on vankiopiskelijan opiskeluvalmiuksien sekä osaamisen kehittyminen, päivittäminen tai täydentäminen. Pidemmän aikavälin tavoitteena on aina myös vangin yhteiskuntaan sijoittumisen edistäminen.

Vankilassa tapahtuvan opetuksen aikana aloitetaan hyvissä ajoin tulevien siirtymävaiheiden suunnittelu. Se mahdollistaa tarvittaessa katkeamattoman opintopolun ja edesauttaa siten vankiopiskelijän tavoitteiden saavuttamista esimerkiksi tutkinnon, tutkinnon osien tai VALMA-koulutuksen osien suorittamista. Erilaisia siirtymävaiheita ovat muun muassa vankiopiskelijän vapautuminen, siirtyminen koevapauteen tai siirtyminen toiseen suljettuun vankilaan tai avovankilaan.

Ennen siirtymävaiheita selvitetään vankiopiskelijän mahdollisuudet jatkaa opintojaan siirtymän jälkeen. Vankilan sisäiset siirtymiset ja vankilasta toiseen siirtymisen järjestee aina Rikosseuraamuslaitoksen henkilökunta, mutta siirtymissä huolehditaan mahdollisuuksien mukaan myös opintojen jatkamisesta. Kun vanki hakee siirtoa, vankilan henkilökunta tekee lausunnon, jossa on selitetty siirtoon olennaiset asiat. Päätöksen siirrosta tekee arviointikeskus.

11.3 Siirtyminen vankilasta toiseen

Vankilasta toiseen siirryttäessä hyödynnetään Vankka-hankkeen aikana luotua vankilaopetuksen koulutuksenjärjestäjien verkostoa. Etukäteen selvitetään vankiopiskelijän tulevan sijoitusvankilan koulutustarjonta ja pyritään yhteistyössä luomaan vankiopiskelijälle katkeamaton opintopolku.

Tässä vaiheessa olisi hyvä, että vankiopiskelijän osaaminen on dokumentoitu Rikosseuraamuslaitoksen asiakastietojärjestelmään, johon mahdollisuuksien mukaan kirjataan myös tutkinnon osaa pienemmistä kokonaisuuksista hankittu osaaminen. Siirtymävaiheessa vankiopiskelijän kuuluu saada opintosuoritusote ja osatutkintotodistus ja/tai osaamistodistus suorittamistaan opinnoista. Vankiopiskelijän luvalla voi opinto-ohjaaja/opettaja olla jo etukäteen yhteydessä tulevaan mahdolliseen koulutuksen järjestäjään ja sijoitusvankilaan.

Vankilassa koulutusta järjestävä oppilaitos kirjaa vankiopiskelijän HOKSin oppilaitoksen opiskelija-hallintojärjestelmään. Oppilaitoksen kirjauksissa ei saa näkyä, että kyseessä on vankistatuksella oleva henkilö. Rikosseuraamuslaitoksen on varmistettava opiskelun jatkon kannalta oleellisten tietojen tallentaminen vankitietojärjestelmään yhteistyössä opettajan kanssa.

11.4 Siirtyminen siviiliopintoihin koevapaudesta, avovankilasta tai vapauttamisyksiköstä sekä rangaistusajan jälkeen

Suunniteltaessa opintojen jatkamista siviiliopintoina suunnittelu aloitetaan hyvissä ajoin ennen siirtymävaihetta. Vangin vapautumista tulee suunnitella kokonaisuutena, jonka yksi osa-alue on opiskelu. Kun kaikki vapautumiseen liittyvät osa-alueet suunnitellaan ja järjestellään valmiiksi, edistää se vangin yhteiskuntaan sijoittumista ja osaltaan mahdollistaa koulutuksen jatkamisen onnistumisen. Hyvänä käytäntönä on järjestää verkostokokous, missä koulutuksen järjestäjä on yhtenä osallistujana. Paikalla tulisi olla koulutuksen järjestäjän lisäksi mahdollisuuksien mukaan myös opiskelijan taloudellisen etuuden myöntäjän edustaja.

Opintososiaalisista etuuksista opintotuki on todennäköisin vaihtoehto opiskeltaessa avovankilassa. Koevapaudessa tai vapautumisen jälkeen voi olla myös mahdollista opiskella työttömyysetuudella. Taloudellisista etuuksista voi kysyä neuvoa opinto-ohjaajalta, kuraattorilta tai opintosihteeriltä. Tärkeää on, että etuudet selvitetään ja suunnitellaan ennen koulutuksen aloittamista/jatkamista. Työvoimahallinto tulee ottaa ajoissa mukaan suunnitteluun.

Koulutuksen järjestäjän on siirtymävaiheessa tärkeää varmistaa, että opiskelija saa tarvitsemansa tuen selvittääkseen opinnoista. Opiskelija voi tarvita opettajan tarjoaman tuen lisäksi esimerkiksi erityisopettajan, opinto-ohjaajan tai kuraattorin apua. Opiskelijan luvalla voidaan myös vapautumisen jälkeen järjestää verkostopalavereita, joissa koko opiskelijan tukiverkosto on koolla.

Suljetussa vankilassa aloitettuja opintoja pyritään mahdollisuuksien mukaan jatkamaan. Mikäli opiskelija siirtyy toisen koulutuksen järjestäjän järjestämään koulutukseen, opiskelija hakee koulutukseen, opinto-ohjaaja tarkistaa hakijan taustatiedot ja koulutuksen järjestäjän edustaja käy ne läpi yhdessä opinto-ohjaajan kanssa. Seuraavassa vaiheessa koulutuksen järjestäjän edustaja haastattelee hakijan. Hän varmistaa opiskelijaksi ottamisen edellytykset, esimerkiksi ammatin vaatimat terveydelliset edellytykset ja kielitaidon. Samalla hän voi kertoa opiskelujärjestelyistä ja muista opiskeluun liittyvistä asioista sekä koulutukseen hakeutumisesta jatkuvan haun kautta.

Ote vankilakoulutuksen linjauksesta:

”Koulutuksen järjestäjien ja vankiloiden välisenä yhteistyönä tulee kehittää menettelyjä, joilla varmistetaan vankiloiden ja koulutuksen järjestäjien välinen tiedonsiirto silloin kun vanki siirtyy vankilasta toiseen.”

12 Opettajien ja vankilahenkilökunnan osaamisen kehittäminen

- oppilaitosten ja Rikosseuraamuslaitoksen henkilökunnan ammattitaidon ylläpitämiseen tarvittavien koulutusten suunnittelu ja toteutus
- kouluttajien verkostoyhteistyön kehittäminen
- Rikosseuraamuslaitoksen henkilökunnan perehdyttäminen vankien ohjaamiseen ja työtoiminnan kehittämiseen
- tarvittavat sopimukset, suunnittelun lomakkeet ja henkilöstölle järjestettyjen koulutuksien palautteet

12.1 Osaamisen kehittäminen vankilakoulutuksen toteuttamisessa

Laadukkaana vankilakoulutuksen kehitysprosessin perusta luodaan henkilöstön jatkuvalla kouluttamisella ja tukemisella eli toisin sanoen koulutuksen järjestäjien ja Rikosseuraamuslaitoksen henkilökunnan osaamisen kehittämällä. Olennaisena osana tätä kehitysprosessia on perehdytys, joka antaa tärkeät askelmerkit, etenkin yksilön omassa ammatillisessa kehityksessä kouluttajan uralla ja työyhteisön jäsenenä. Henkilöstön osaamisen kehittämisen prosessi on luonteeltaan jatkuva, ennalta suunniteltu, tavoitteellinen ja edellyttää osallistujiltaan vahvaa sitoutumista.

Koulutuksen järjestäjien ja Rikosseuraamuslaitoksen työntekijöiden ohjausosaamista vahvistetaan yhdessä tekemisen periaatteella. Yhdessä tekemisen keskiössä on toisilta oppiminen eli hyväksi todettujen käytänteiden ja tietotaidon jakaminen (vertaisoppiminen).

12.2 Osaamisen kehittämisen toteutus

Osaamisen kehittämistä varten laadittavissa suunnitelmissa tulee mainita webinaarien eli verkkoseminaarien sisältö, resursointi, koulutuksien määrä, teemat ja niin edelleen. Lisäksi jokaisen koulutuksen arvioimiseksi luodaan lyhyt palautelomake, joka annetaan täytettäväksi ennen koulutuksen päättymistä. Webinaareissa ja muissa koulutustilaisuuksissa tuotettu materiaali tallennetaan yhteisesti sovittuun tallennuspaikkaan ammatillisen vankilakoulutuksen sivustolle.

Koulutustapahtumia osaamisen kehittämiseksi voidaan toteuttaa monin tavoin. Joka toinen vuosi järjestetyt Vankilaopetuksen päivät on osoittautunut hyväksi osaamisen kehittämisen tapahtumaksi ja keskustelufoorumiksi, sillä osallistujat ovat sekä Rikosseuraamuslaitoksen henkilöstöä että koulutuksien järjestäjien edustajia. Vuosittaiseksi osaamisen kehittämiskohteeksi, tulostavoitteet huomioiden, voitaisiin ottaa käsikirjasta jokin osa-alue, josta järjestetään webinaareja, keskustelua, työpajoja ja niin edelleen. Koulutuksien avulla käsikirjan sisällöt ja vankilakoulutuksen toimintatavat tulevat tutuiksi ja osaksi arjen käytäntöjä. Rikosseuraamuslaitos järjestää koulutuksia, luentoja ja muita erilaisia tapahtumia. Opettajilla on myös mahdollisuus osallistua Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksen (RSKK) järjestämiin koulutuksiin.

13 Vankilakoulutuksen markkinointi

Ammatillisen vankilakoulutuksen markkinointi on kaksisuuntainen intervention väline: Toisaalta sillä tiedotetaan koulutusmahdollisuuksista ja markkinoidaan niitä kohderyhmälle. Samalla sen avulla tehdään koko vankilakoulutusverkoston työtä näkyväksi vankilan ulkopuolelle. Ulkopuolisista yhteistyökumppaneista tärkeimpiä ovat yrittäjät ja työnantajat. Kohdemarkkinointiin ja tiedottamiseen on syytä panostaa voimakkaasti jo vankilan jälkeistä elämääkin ajatellen, varsinaista vankilassa oloaikaa unohtamatta. Vankilakoulutuksen opiskelijoista löytyy paljon työllistäjiä kiinnostavaa työvoimapotentiaalia myös aloilla, jotka ovat viime aikoina kärsineet työvoimapulasta. Näistä hyvänä esimerkkinä kovasta työvoimapulasta kärsivä metalliala, jolle ei tunnu löytyvän tekijöitä.

Vankka-hankkeessa on luotu ammatillisen vankilakoulutuksen sivusto, jonka tarkoituksena on toimia markkinoinnin keihäänkärkenä. Sivuston tarkoituksena on toimia yhteistyön kehittämisen, tiedottamisen ja materiaalin jakamisen lisäksi markkinointikanavana yrittäjille ja työnantajille. Tätä tavoitetta ajatellen ammatillisen vankilakoulutuksen sivustoon on luotu oma sivu kyseiselle kohderyhmälle. Tietenkin sivusto kokonaisuudessaan tukee markkinointia. Tavoitteena on, että sivustosta tulisi pysyvämpi markkinoinnin työväline, jonka kautta jaettaisiin tietoa vankilakoulutuksesta, vankilakoulutusverkostosta, koulutuksista sekä yrittäjille suunnatuista verkkotapahtumista (webinaarit, streamit, videokokoukset). Vankilakoulutuksen markkinointimateriaali perustuu suurimmaksi osaksi koulutuksen järjestäjien omiin materiaaleihin, joiden levitysalustana sivusto toimii. Hankkeessa on pyritty myös yhdenmukaistamaan markkinointia luomalla yhteinen mainospohja kaikkien koulutusjärjestäjien käytettäväksi. Mainospohjaan liittyvät tiedostot ovat saatavissa sekä Teamsissa että ammatillisen vankilakoulutuksen sivuston jäsenille.

Tämän toimintamallin kehittämisen aikaan vankilan opinto-ohjaaja tai vankilan opinnoista vastaava ohjausammattilainen markkinoivat koulutuksia ja tiedottavat niistä pääasiallisesti ilmoitustaulun avulla sekä suullisesti. Sivusto voisi tuoda myös tähän toimintaan lisämahdollisuuksia etenkin avovankiloissa.

Koska osa ammatillisen vankilakoulutuksen www-sivustosta on kaikkien netin käyttäjien saavutettavissa, on sivustolla myös tärkeä merkitys yleisenä tiedonantajana ja asennemuokkaajana vankeinhoidontyötä ja ammatillista vankilakoulutusta ajatellen. Tätä markkinointielementtiä ei ole tämän hankkeen puitteissa kehitetty, vaan se on syntynyt sivutuotteena. Tämä mahdollisuus on varmaankin syytä ottaa jatkossa tarkemman tarkastelun kohteeksi.

Markkinoinnista on myös tietoa käsikirjan osiossa viisi ”Vankilakoulutuksesta tiedottaminen ja koulutuksiin hakeutuminen”.

14 Lomakkeet & Sopimukset

Lomakepohjat

- [työympäristönkuvaus](#)
- [tunnistamislomakepohja opiskelija](#)
- [tunnistamislomakepohja](#)

Mainospohjat

- [mainospohjat\(kansio\)](#)

Vankiloiden koulutustarjonta

- [vankiloiden koulutustarjonta](#)

lomakkeiden tallentamisessa ja säilyttämisessä tulee huomioida lainsäätäjän henkilötieto-, tietosuoja- ja salassapitolakeihin liittyvät määräykset.

Avaa linkki valitsemalla ctrl + hiiren vasen painike. Linkki avautuu uudelle välilehdelle selaimen yläreunaan. Kansion tiedostot on suojattu, jottei niitä kukaan yrittäisi vahingossa muokata Vankka-verkoston Teamsissa ja ammatillisen vankilakoulutuksen verkkosivulla. Lataa tiedosto/-t omalle koneellesi muokkaamista varten.

Tiedostojen lataaminen tapahtuu tiedostonimen vierestä olevasta lisää -painikkeesta (kolme pistettä rinnakkain), joka ilmestyy, kun viet hiiren tiedostonimen päälle.

Jos olet avannut tiedoston auki, niin 'lataa toiminto' löytyy oikeasta yläreunasta (kolme pistettä rinnakkain), sulje -painikkeen vierestä.